

ISSN 1899-2064

Dialogi

Biblioteczne

**BIULETYN PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ
IM. JÓZEFA LOMPY W KATOWICACH**

2011, nr 2(8)

Śląskie.
Pozytywna energia

Adres redakcji: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. J. Lompy
ul. kard. S. Wyszyńskiego 7
40-132 Katowice
tel. (32) 258-38-38
e-mail: dialogi.biblioteczne@pbw.katowice.pl
Internet: www.pbw.katowice.pl

Wydawca: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
im. J. Lompy w Katowicach

Zespół redakcyjny: Anna Marcol – redaktor naczelny;
Urszula Jankowska – zastępca redaktora naczelnego;
Anna Musiał – redaktor techniczny;
Barbara Michałek – korekta

SPIS TREŚCI

OD REDAKCJI	4
Z ŻYCIA BIBLIOTEKI	
Urszula Jankowska <i>E-seniorzy w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach</i>	5
Barbara Michalek <i>Sprawozdanie z konferencji „Człowiek potrzebuje korzeni i skrzydeł. Małe ojczyzny: kultura - edukacja - rozwój”</i>	7
Z BIBLIOTEKARSKIEJ PÓŁKI	
Barbara Czechowicz <i>Najstarsze czasopisma w Czytelni Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach. Cz. 2</i>	11
Anna Wierzbicka <i>Funkcje ilustracji w medialnych przekazach edukacyjnych</i>	17
Danuta Mika <i>Jedna z najnowocześniejszych bibliotek świata</i>	21
Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA	
Lucyna Jableka <i>Bibliotekarze w sieci, czyli jak szukać inspiracji w Internecie</i>	23
Czesław Miłosz a film. Zestawienie bibliograficzne w wyborze (oprac. Barbara Michalek)	25
<i>Nauczanie na odległość (e-learning). Zestawienie bibliograficzne w wyborze, za lata 1998-2011 (pozycje zwarte), 2009-2011 (artykuły i rozdziały z książek) opracowane na podstawie zbiorów własnych Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach</i> (oprac. Katarzyna Herich)	28
REGIONALIA	
Bogna Koziol <i>Ślad twórczości wielkiego Ślązaka ks. dr. Emila Szramka w zbiorach Czytelni Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach</i>	33
Z RELACJI UCZESTNIKA	
Anna Marcol <i>„Edukacja wobec wyzwań migracyjnych” - relacja z konferencji</i>	37
Monika Kulik <i>Informatologia - odtąd bez tajemnic. Sprawozdanie z wykładu dr. hab. Remigiusza Sapy „Informatolog wobec komunikacji naukowej: badacz, projektant, diagnosta i wdrożeniowiec”</i>	38
Anna Musiał <i>„Biblioteka pedagogiczna wspiera szkoły i nauczycieli w realizacji projektu edukacyjnego w gimnazjum” - relacja ze szkolenia</i>	40
Anna Marcol <i>„Bibliotekarz obywatelem świata” - warsztaty w Wyższej Szkole „Humanitas” w Sosnowcu</i>	42
BIBLIOTEKA POLECA	
Katarzyna Czapla-Durska <i>O książkach dla najmłodszych</i>	44
<i>Nowości w naszych zbiorach</i> (oprac. Małgorzata Ochlust)	45

OD REDAKCJI

Drodzy Czytelnicy!

Oddajemy w Państwa ręce grudniowy numer „Dialogów Bibliotecznych”, w którym uwzględniliśmy przedsięwzięcia bibliotekarskie i edukacyjne, realizowane od maja 2011 r.

W pierwszym artykule przybliżyliśmy Państwu problematykę zajęć dla seniorów *Niech cię wnuki nie wyprzedzą*, które od kilku lat są stałym elementem działalności naszej Biblioteki i cieszą się niesłabnącym zainteresowaniem. W czerwcu odbyło się spotkanie podsumowujące cykl zrealizowany w roku szkolnym 2010/2011, któremu poświęcono komunikat *E-seniorzy w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach*. Ważnym wydarzeniem w życiu PBW była też konferencja *Człowiek potrzebuje korzeni i skrzydeł*. Jej przebieg opisano w odrębnej relacji.

Zachęcamy do lektury drugiej części artykułu o najstarszych czasopismach w naszych zbiorach oraz tekstu przypominającego sylwetkę ks. dr. Emila Szramka – jednego z najwybitniejszych przedstawicieli inteligencji górnośląskiej. Na uwagę zasługuje ponadto artykuł na temat ilustracji w medialnych przekazach edukacyjnych oraz materiały odsyłające do interesujących stron, blogów i serwisów internetowych, przydatnych w codziennej praktyce bibliotecznej. W bieżącym numerze zamieściliśmy również zestawienia bibliograficzne, relacje z konferencji i spotkań dotyczących tematyki bibliotekarskiej i edukacyjnej oraz omówienia wybranych nowości wydawniczych.

Zapraszamy do lektury oraz życzymy Państwu wielu inspiracji i ciekawych pomysłów w nadchodzącym Nowym Roku!

Redakcja

INFORMACJE DLA AUTORÓW

Redakcja przyjmuje do druku materiały o treści popularnonaukowej, związane z pracą dydaktyczną nauczycieli bibliotekarzy, które są wynikiem oryginalnej twórczości, nie naruszają praw osób trzecich i nie zostały wcześniej opublikowane lub skierowane do druku (objętość tekstu do 4 stron maszynopisu A5, czcionka Times New Roman 10 pkt., odstęp 1 pkt.). Do tekstu Autor powinien dołączyć krótką notatkę o sobie, adres do korespondencji, adres e-mail.

Zastrzegamy sobie prawo do skracania i redagowania tekstów. Nie zamówionych materiałów Redakcja nie zwraca.

Poglądy zawarte w artykułach są osobistymi przekonaniem Autorów i nie zawsze pokrywają się z opiniami Redakcji.

Z ŻYCIA BIBLIOTEKI

Urszula Jankowska*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach***E- SENIORZY W PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTECE WOJEWÓDZKIEJ
IM. JÓZEFA LOMPY W KATOWICACH**

Edukacja wielopokoleniowa jest elementem edukacji wielokulturowej. Prowadzi do wymiany doświadczeń, daje możliwości kształcenia czy organizowania różnych rodzajów form pracy biblioteki z klientem. *Lifelong Learning* obejmuje wszystkie etapy życia i grupy społeczne, dzięki możliwościom jakie daje nauka oraz przy użyciu komunikacji elektronicznej. Celem działań w tym zakresie jest opanowanie umiejętności korzystania z ICT.

W Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach już po raz kolejny przeprowadzono cykl zajęć, których głównym celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, wspieranie aktywności społecznej oraz zawodowej seniorów, promowanie edukacji przez całe życie.

W Internetowym Centrum Informacji Multimedialnej PBW w Katowicach od września 2010 do czerwca 2011 roku odbywały się zajęcia komputerowe, adresowane do osób starszych, pod hasłem „Niech cię wnuki nie wyprzedzą”. Odbywały się 4-5 razy w tygodniu (każde spotkanie trwało 60-90 minut). Cykl szkoleń trwał 10 miesięcy. W styczniu i w czerwcu zorganizowano ponadto spotkania integracyjne, sprzyjające wymianie doświadczeń pomiędzy uczestnikami oraz popularyzujące ich osiągnięcia – samodzielnie przygotowane prezentacje multimedialne, zawierające efekty animacji oraz dołączone pliki muzyczne.

Zajęcia obejmują podstawy obsługi: komputera, Internetu, komunikatorów, skrzynki pocztowej (z poziomu strony www i klienta pocztowego, np. Mozilla Thunderbird) i programów biurowych – edytora tekstu. Seniorzy uczą się także tworzenia prezentacji multimedialnych z uwzględnieniem animacji i pliku muzycznego, obsługi urządzeń peryferyjnych (drukarki, skanera, aparatu fotograficznego), nagrywania płyt, obsługi pendrive'a oraz podstaw edycji zdjęć. Każdy z nich ma również możliwość otrzymania odpowiedzi na nurtujące go pytania i problemy, dzięki kontaktowi poprzez pocztę elektroniczną, telefon czy bezpośrednią rozmowę. Często uczestnicy borykają się z podobnymi problemami, co wpływa na doskonalenie tematyki szkoleń. Osoba prowadząca wskazuje również, w jaki sposób ograniczyć dostęp do niepożądanych treści. Podaje informacje o licencjach oprogramowania i ochronie praw autorskich w zasobach internetu. Stara się również zaakcentować problem często wręcz nieświadomego, upublicznienia swoich danych osobowych oraz wynikających z tego konsekwencji.

Poziom zajęć jest uwarunkowany potrzebami uczestników, a dzięki temu proces nauki dostosowany do tempa wykonania określonych zadań i możliwości seniorów.

Prowadzone zajęcia oparte są na ich pracy własnej, a efektem jest opanowanie szeregu umiejętności. Są to m.in. podstawowa, lecz niezwykle istotna zdolność samodzielnego zapisywanie plików z nośników zewnętrznych oraz internetu; ich przetwarzanie oraz tworzenie własnych plików; otwieranie plików, ich przesyłanie oraz przenoszenie.

Fot. U. Jankowska

Internet i obsługa oprogramowania stały się, niejako w sposób naturalny, integralną częścią otaczającego nas świata, bez względu na wiek ich odbiorców. Samodzielność w zakresie korzystania z ICT jest bardzo istotna, umożliwia nawiązanie nowych kontaktów, nadaje życiu nowy wymiar, nie tylko dzięki nabyciu kolejnych umiejętności, przekroczeniu pewnego progu, ale również poznaniu świata z całkowicie innej strony, tj. dostrzeżeniu uroków bycia jednym z członków globalnej wioski. Wykorzystanie ICT zachęca seniorów do pracy grupowej, ułatwia uczenie się oraz zdobywanie wiedzy. Kształcenie ustawiczne umożliwia im większe zaangażowanie i pozwala lepiej przygotować się do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

*Mgr Urszula Jankowska – nauczyciel bibliotekarz,
Wydział Opracowania Zbiorów PBW w Katowicach.*

Barbara Michalek*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach***SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI CZŁOWIEK POTRZEBUJE KORZENI I SKRZYDEŁ.
MAŁE OJCZYZNY: KULTURA – EDUKACJA – ROZWÓJ**

25 maja 2011 r. w historycznej Sali Sejmu Śląskiego odbyła się konferencja pod hasłem *Człowiek potrzebuje korzeni i skrzydeł. Małe ojczyzny: kultura – edukacja – rozwój*, zorganizowana przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. J. Lompy w Katowicach oraz Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny *Metis* w Katowicach. Wśród zaproszonych gości znaleźli się Ewa Baran – dyrektor Wydziału Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego, prof. zw. dr hab. Jan Malicki – dyrektor Biblioteki Śląskiej oraz dr Jerzy Gorzelik – członek Zarządu Województwa Śląskiego, historyk sztuki i wykładowca akademicki. Konferencja o tak rozległej skali tematycznej, obejmującej zarówno działania oświatowe, jak również historyczne i kulturalne, mogła zainteresować szerokie grono regionalistów, nauczycieli, bibliotekarzy, ludzi nauki, słowem – wszystkich, którym bliskie są kwestie śląskiego dziedzictwa, tradycji, dokonań ludzi związanych z tą Ziemią. Jej celem była wymiana doświadczeń w zakresie edukacji i kultury regionalnej: oświaty, literatury i sztuki, a także popularyzacja zagadnień związanych z lokalnym dziedzictwem kulturowym.

Tematyczne obszary dyskusji zawierały się w kilku kręgach: teoria i praktyka edukacji regionalnej – z uwzględnieniem roli nauczycieli przedmiotów i nauczycieli bibliotekarzy, jej walory dydaktyczno-wychowawcze, wpływ kultury regionu na osobowościowy rozwój uczniów i wychowanków.

Już na etapie organizacyjnym okazało się, że tematyka wzbudza żywe zainteresowanie środowiska lokalnego. Tego, że uczestników będzie wielu, należało oczekiwać. Natomiast nikt zapewne nie przypuszczał, że zgłosi się tak wielu prelegentów. W wyniku selekcji wyłoniono ich aż szesnastu.

Zebranych powitały panie Bożena Bucka, dyrektor ROME *Metis* oraz Maria Grabowska, dyrektor PBW w Katowicach. Po inauguracji nastąpiła „dywagacja filozoficzna” (według określenia samego wykładowcy) na temat kulturowego statusu wieży, z głęboką znajomością zagadnienia zaprezentowana przez dr. Jerzego Gorzelika. Usłyszeliśmy rozważanie uogólniające wyniki badań, przeprowadzonych przez pracowników Uniwersytetu Śląskiego w regionalnych szkołach, próbujących ustalić stan wiedzy uczniów na temat postaci i wydarzeń regionalnych. Wiedzy – jak się okazało – bardzo nikłej. W wystąpieniu postawiono tezę, iż edukacja regionalna ma charakter edukacji obywatelskiej, uczącej odpowiedzialności za otoczenie oraz podkreślono jej praktyczny wymiar.

Zupełnie inny styl wypowiedzi zaprezentował Henryk Waniek, śląski malarz, grafik, pisarz i publicysta. *Obywatel regionu* – to gawęda osnuta wokół cytatu „Polska to jest wielki kraj”, przeradzająca się w refleksję o spontaniczności działań ludzi kochających swoje regiony, a żyjących w „wielkim kraju”.

Kamil Wnuk, wiceprezes Forum dla Zagłębia Dąbrowskiego, z pasją mówił o *Roli organizacji pozarządowych w edukacji regionalnej dzieci i młodzieży na podstawie działalności stowarzyszenia regionalnego Forum dla Zagłębia Dąbrowskiego*. W materiale ilustracyjnym znalazło się sporo przykładów tych działań dla wszystkich poziomów edukacyjnych, począwszy od wycieczek, lekcji multimedialnych i konkursów, a skończywszy na konferencjach naukowych.

Teatr Śląski w Katowicach reprezentowała Anna Podsiadło, sekretarz literacki tej instytucji. Ukazawszy szkicowo dzieje swojej placówki ze szczególnym wyakcentowaniem tematyki regionu w repertuarze i sławnych Ślązaków, grających kiedyś na tutejszej scenie, zaapelowała o poszerzenie szkolnej edukacji regionalnej o tematykę teatralną.

Remigiusz Lis, zastępca dyrektora Biblioteki Śląskiej w Katowicach, zaprezentował wystąpienie na temat *Śląska Biblioteka Cyfrowa jako sposób promocji regionu i zasób źródeł regionalnych*. Z bardzo rzetelnego, wspartego interesującą prezentacją wystąpienia dowiedzieliśmy się o funkcjach i zasobach ŚBC, sposobach pozyskiwania materiałów, projektach i planach.

Marek Szołtysek – autor licznych książek i felietonów prasowych oraz radiowych, dotyczących historii i tradycji Śląska, nauczyciel historii oraz wiedzy o społeczeństwie, jest bardzo malowniczą postacią. Na konferencję przybył – jak często czyni – w śląskim stroju, by poprowadzić piękną gawędę na temat *Współczesnych trudności z przekazywaniem śląskich tradycji*, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu... centralnego ogrzewania na zanikanie tutejszej tradycji. Swoją barwną wypowiedź zamknął retorycznym pytaniem: „Czy ktoś aż tak bardzo kocha Śląsk, by zlikwidować centralne ogrzewanie?” A dlaczego miłośnik regionu miałby to zrobić? Kto był na konferencji, ten się dowiedział.

Część druga – to blok wystąpień, które można by podsumować ogólnym sformułowaniem „z praktyki regionalistów”. Zainicjował je Aleksander Lubina, nauczyciel języka niemieckiego, doradca metodyczny do spraw nauczania języków obcych, nauczania regionalnego i europejskiego oraz kształcenia dorosłych w Gliwickim Ośrodku Metodycznym. *Imaginarium regionalizmu*, czyli jego jednostkowa wizja wśród różnorodności myślenia o sprawach lokalnych. Prelegent wyakcentował – jakże ważny – aksjologiczny aspekt edukacji regionalnej, zakorzeniony w kontekście społecznym i rodzinnym.

Dział Edukacyjno-Promocyjny Muzeum w Chorzowie reprezentowała Magdalena Sontag. Przybliżyła działania tej placówki na rzecz chorzowskich (choć nie tylko) dzieci. Omówiła założenia opracowanego przez siebie programu edukacyjnego „Moje miasto – moje miejsce”, wspierając swe słowa projekcją multimedialną, obrazującą przebieg i efekty pracy z uczniami.

Dr Renata Sowada jest osobą dobrze znaną szczególnie w gronie nauczycieli bibliotekarzy. Przewodnicząca Okręgowej Sekcji Bibliotekarskiej ZNP w Katowicach i Sekcji Bibliotekarskiej przy Oddziale ZNP w Częstochowie, zarazem praktyk – nauczyciel bibliotekarz w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integrycyjnymi nr 53 w Częstochowie – przybyła z tematem *Edukacja regionalna w szkolnej bibliotece i poza nią*. Bardzo szczegółowo zrelacjonowała działania na rzecz popularyzacji wśród uczniów twórczości częstochowskich poetek, Haliny Poświatowskiej i Ludmi-

ły Marjańskiej. Konkursy, spotkania z bratem Poświatowskiej, wystawy – to formy zawsze chętnie przyjmowane przez młodzież.

„*Cudze chwalcie, swego nie znacie*” – innowacja pedagogiczna z zakresu edukacji regionalnej dla II etapu edukacyjnego została przeprowadzona przez Elżbietę Cybalską i Wiesławę Dąbrowską w klasach 5 i 6 Szkoły Podstawowej nr 44 w Katowicach. Na konferencji omówiły jej genezę, treść i formy oraz etapy wprowadzania, wspierając słowa barwną prezentacją.

Szkołę Podstawową nr 25 im. S. Hadyny w Chorzowie reprezentowały Teresa Białowąs oraz Izabela Nowak. Na wstępie zadały pytanie *Czy edukacja regionalna to tylko stary bifij?*, by w rozwinięciu pokazać różnorodność własnych działań w zakresie edukacji regionalnej: popularyzację patrona szkoły, konkursy, obrazkowe słowniki gwary, wycieczki, organizację Izby Patrona i Izby Regionalnej.

Po serii praktycznych przykładów oddziaływań regionalnych nastąpiło oczekiwane przez nauczycieli i uczniów rozstrzygnięcie konkursu fotograficznego „Moje miasto. Moja ulica”, ogłoszonego przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. J. Lompy w Katowicach wśród młodzieży szkolnej województwa śląskiego. Konkurs przebiegał w dwóch kategoriach: gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Wartościowe nagrody, m.in. piękne albumy, wręczyły uczniom Maria Grabowska – Dyrektor PBW oraz Katarzyna Czapla-Durska – kierownik Wypożyczalni PBW.

Interesującym punktem konferencji okazała się krótka prezentacja multimedialna, wsparta słowem wiążącym, na temat walorów edukacyjnych skansenu w Chorzowie.

Następnie głos zabrała Anna Niemiec-Warzecha – kierownik Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach, Filii w Pszczynie (obecnie wicedyrektor PBW). Przedstawiła wystąpienie *Ziemia pszczyńska – świadectwa naszej tożsamości*, ukazując najpiękniejsze zakątki i obiekty regionu, m.in. drewniane budynki sakralne, muzeum zamkowe, skansen. Szczególną uwagę zwróciła na publikację filii – wartościową, wymagającą ogromnego nakładu pracy „Bibliografię Pszczyny i okolic. Wybór ważniejszych publikacji (1929-2006)”, ułożoną przez nią samą i Justynę Pisek oraz elektroniczną bazę bibliograficzną artykułów z regionalnego pisma „Głos Pszczyński”, opracowaną przez Lucynę Jabłękę.

Z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Bielsku-Białej przyjechała Bożena Glondys-Kadela, by ukazać walory architektoniczne swego miasta w wystąpieniu *Fascynująca podróż po architekturze „małego Wiednia”. Siedziba Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej i inne zabytki Bielska-Białej*. Szczegółowemu omówieniu towarzyszył pokaz medialny.

Dorota Walus z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach, Filii w Zawierciu w wystąpieniu *Gdzieś na mapie świata... – moje miasto Zawiercie* omówiła zawartość opracowanej we współpracy z Jolantą Kasperek i Ewą Kitą obszernej publikacji „Moje miasto Zawiercie – propozycje programowe dla nauczycieli klas IV–VI do realizacji edukacji regionalnej – dziedzictwo kulturowe w regionie”. Ponadto podała przykłady prowadzonych na bieżąco działań, takich, jak wystawy, zajęcia biblioteczne, koło fotograficzne, współpraca z lokalnymi placówkami.

Aby mierzyć drogę przyszłą, trzeba wiedzieć, skąd się wyszło – 10 lat działalności Powiatowego Ogniska Pracy Pozaszkolnej na rzecz edukacji regionalnej na ziemi pszczyńskiej – to wystąpienie zamykające cykl upowszechniający praktykę edukacji regionalnej. Przygotowała je dyrektor Ośrodka, Barbara Sopot-Zembok. Ukazała słuchaczom wielobarwny wachlarz przedsięwzięć: konferencje, konkursy, projekty edukacyjne, przegląd jasełek, zajęcia dla studentów, wystawę plenerową.

Ostatnim punktem konferencji były podziękowania dla prelegentów i uczestników, złożone przez dyrektor Marię Grabowską oraz zaproszenie na kolejne imprezy, organizowane przez PBW i ROME *Metis*.

Relacja nie byłaby pełna, gdyby pominąć patronów medialnych: śląski portal regionalny *Śląsk24.pl* i Serwis *Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP* oraz sponsorów: Chatę z Zalipia. Restauracje – Catering, Sales. Technikę Biurową, Firmę PUH „Klim”. Sławomir Klimiuk z Katowic, Zakład Piekarniczy s.c. Roman, Marta Musiel z Katowic, Novomedice z Mysłowic. Każdy w dostępny sobie sposób przyczynił się do sukcesu organizacyjnego przedsięwzięcia, które stało się – być może – pierwszym wśród tych, które dopiero czekają nas w przyszłości.

*Mgr Barbara Michalek – nauczyciel bibliotekarz,
kierownik Wydziału Informacji Bibliograficznej PBW w Katowicach.*

Z BIBLIOTEKARSKIEJ PÓŁKI

Barbara Czechowicz*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach***NAJSTARSZE CZASOPISMA W CZYTELNI PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI
WOJEWÓDZKIEJ IM J. LOMPY W KATOWICACH**

Cz. 2

Kontynuując temat zabytkowej prasy w zbiorach Czytelni Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach pragnę przybliżyć kilka interesujących tytułów.

Praca: tygodnik polityczny i literacki, ilustrowany – pismo z początku XX w., którego w Czytelni odnajdziemy numery 30, 46, 47, 49 i 51 z rocznika jedenastego, tj. 1907 r. Redaktorami odpowiedzialnymi byli: Bolesław Rakowski – za dział polityczny, wiadomości i dział ilustrowany, a za dział ogłoszeń – Wincenty Szmytkowski. Wydawano *Pracę* w Poznaniu, w spółce „Praca Drukarnia Nakładowa”.

Czasopismo ma następujący układ: przegląd bieżących wydarzeń politycznych i społecznych, ważne rocznice, wybitne postacie ze świata polityki, kultury i nauki, literatura, sprawy ekonomiczne, pogadanki higieniczne, dział kobiecy, nekrologi, odpowiedzi redakcji, kalendarz historyczny, kącik satyryczny, szarady i ogłoszenia, felieton oraz powieść w odcinkach. Tak więc pismo przeznaczone było dla szerokiego kręgu odbiorców, różnych grup społecznych, o różnych zainteresowaniach. Wydawane w języku polskim pod zaborem pruskim, pismo poruszało odważnie tematy jakże istotne dla Polaków, jak np. walka o nauczanie języka polskiego i wprowadzenie podręcznika języka polskiego do szkół, które jako wykładowy miały przecież język niemiecki. Do niektórych numerów dołączane były tzw. ilustracje albumowe *Pracy* jako dodatki niesamoistne. Były to reprodukcje dzieł malarzy europejskich. W roczniku 1907 znajdują się trzy: *Święta Noc* Stuckradta, *Królowa Jadwiga* Józefa Męciny-Krzesza i *Wśród Murzynów*, rycina drukiem *Pracy*. Ciekawą ilustracją jest zamieszczona na stronie 1513, w numerze 47, *Uratowana*.

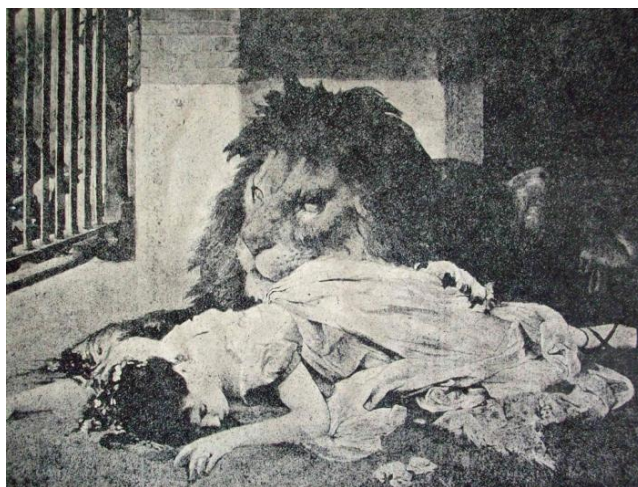
Fot. B. Czechowicz

Podpis pod reprodukcją mówi:

Znakomity malarz francuski Adolphe Yvon celujący w przedstawianiu scen z życia wojskowego i mieszczańskiego w powyższej reprodukcji obrazu pochwycił scenę wydarzającą się często w Paryżu. Nieszczęśliwa matka wraz z dzieckiem rzuca się w nurty Sekwany. Żołnierz pełniący straż nad rzeką ratuje życie zrozpaczonej i sygnałem z trąbki wzywa pomocy towarzyszków.

Ilustracja, podobnie jak wiele innych w czasopiśmie, posiada oparte na motywach roślinnych zdobienia boczne.

W numerze 46, na stronie 1481, zamieszczono reprodukcję *Narzeczonej Lwa* Gabriela von Maksa.

Fot. B. Czechowicz

Pod ilustracją czytamy:

Twórca obrazu, którego zamieszczamy reprodukcją, Gabryel Maks, maluje zazwyczaj typy i sceny odznaczające się głębokością treści, zaczerpniętej zwykle z dziejów męczeństwa lub opowiadań i legend przejmujących grozą. Podług legendy lew był tak zazdrosny o swoją poskromicielkę, że gdy mężczyzna zbliżał się do niej, wpadał w wściekłość. W przystępie szału dnia pewnego zamordował swoją opiekunkę.

W tym samym numerze, na stronach 1479-1482, znajdujemy artykuł *Franciszek Józef w życiu prywatnym*, w którym przypomniano najdramatyczniejsze wydarzenia z życia monarchy ogromnego państwa, leżącego w sercu Europy: utratę żony Elżbiety, syna, brata. Opisano także porządek jego dnia codziennego, menu, rozrywki, nawyki, usposobienie. Niegdyś wszechwładny i dumny (cyt.) „dziś błakający się samotnie po pustych i zimnych salonach prastarego zamku Habsburgów”. A w numerze 49 na stronie 1571, w dziale „Z żałobnej karty”, wspomnienie o Stanisławie Wyspiańskim, zmarłym 28 listopada tegoż roku. O pogrzebie w krypcie zasłużonych, w kościele oo. Paulinów w Krakowie, „Na Skałce” oraz o życiu i twórczości wielkiego poety i malarza, pisze redaktor Bolesław Rakowski, cytując wspomnienia obecnego przy śmierci artysty, księdza Jana Pawelskiego.

Kolejne pismo literatów warszawskich to tygodnik *Wiadomości Literackie*. W zbiorach Czytelni PBW odnajdziemy numery 44-46 z 1924 r. oraz kilka numerów z 1925 r., tj. 1, 4, 6, 9, 10, 29-32, 35, 37, 40-42. Tygodnik ten wydawany był w latach 1924-1939 przez Antoniego Bormana oraz założyciela i redaktora naczelnego, Mieczysława Grydzewskiego. Pismo obejmowało głównie teksty publicystyczne oraz krytyczno-literackie. Stałymi współpracownikami byli krytycy i badacze literatury, m.in. Emil Breiter, Stefan Napierski, Leon Piwiński, Karol Wiktor Zawodziński, Karol Irzykowski (od 1933 r.), Wacław Borowy, Kazimierz Czachowski, Stanisław Helsztyński, Julian Krzyżanowski oraz historycy: Szymon Askenazy, Józef Feldman, Marcei Handelsman.

Było to jedno z głównych czasopism dwudziestolecia międzywojennego, początkowo solidaryzujące się z obozem rządowym, a od ok. 1930 r., powiązane z tzw. lewicą sanacyjną. Miało oblicze demokratyczno-liberalne, o tendencjach nacjonalistycznych i laickich, antyrasistowskich i pacyfistycznych. W owym czasie było to pierwsze nowoczesnie wydawane czasopismo dla szerokiego kręgu inteligencji. Stosowało formy nowoczesnej reklamy. Bardzo pomysłowo i atrakcyjnie redagowane, prowadziło liczne kampanie publicystyczne (m.in. walka o tzw. życie świadome Tadeusza Boya-Żeleńskiego od 1928 r.), inicjowało dyskusje krytyczne, drukowało polemiczno-satyryczne dodatki i parodystyczne jednodniówki. Pismo ustanowiło nagrodę za najlepszą polską książkę roku, przyznawaną od 1934 r. przez tzw. Akademię Niezależnych (od 1937 r. także przez czytelników).

Wiadomości Literackie upowszechniały także twórczość pisarzy z kręgu Skamandra, np. Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, Józefa Wittlina i innych jak np. Kazimierzy Iłakowiczówny. Publikowano także w nim utwory autorów o zróżnicowanym światopoglądzie i postawie artystycznej, od Adolfa Nowaczyńskiego, przez Ferdynanda Goetla, Juliusza Kadena-Bandrowskiego, aż do Władysława Broniewskiego, który w okresie 1925-1936 był sekretarzem redakcji, oraz Leona Kruczkowskiego. Pismo było opozycyjne w stosunku do kierunków skrajnie awangardowych (zwłaszcza do tzw. Awangardy Krakowskiej z Tadeuszem Peiperem, Jalu Kurkiem i Adamem Ważykiem), dostrzegało indywidualną oryginalność niektórych nowatorów, jak Bruno Schulz czy Stanisław Ignacy Witkiewicz. Dużą innowacją były reportaże społeczne krajowe: Wandy Melcer, Ireny Krzywickiej, Ewy Szelburg-Zarembiny, oraz międzynarodowe, np. Ksawerego Pruszyńskiego z hiszpańskiej wojny domowej. Szeroko informując o zagranicznym życiu kulturalnym, najczęściej uwagi pismo poświęcało literaturze francuskiej (np. Marcela Prousta) i angielskiej (np. Josepha Conrada) [1]. Wśród licznych artykułów publicystycznych i literackich znajdujemy m.in. *Rozmowę z Kornelem Makuszyńskim* w numerze 44 z 2 listopada 1924 r., zapowiedź nowej książki Jarosława Iwaszkiewicza *Kasydy (Kasydy zakończone siedmioma wierszami – przyp. aut.)* w numerze 46 z 16 listopada 1924 r., Boya-Żeleńskiego opowieść o *Pani Hańskiej-Balzakowej w świetle swoich listów* w numerze 4 z 25 stycznia 1925 r. oraz wywiad własny *Wiadomości Literackich* z laureatką nagrody wydawców: *Marja Dąbrowska o sobie* – w numerze 10 z 8 marca 1925 r., a w numerze 30 z 26 lipca 1925 r. – także wywiad własny tygodnika, pt. *Jacek Malczewski o sobie*.

Fotokopia strony tytułowej *Wiadomości Literackich* z 8 marca 1925 r.

Fot. B. Czechowicz

Wiadomości Literackie były obiektem stałych ataków, głównie ze strony konserwatywnej i nacjonalistycznej prawicy. Natomiast lewica zarzucała *Wiadomościom* polityczny oportunizm. Inne ugrupowania literackie oskarżały *Wiadomości Literackie* o ekлекtyczną bezideowość. Pismo wydało łącznie 829 numerów, ostatni z datą 3 września 1939 r. [2].

Kolejne warszawskie pismo społeczno-literackie, ale już późniejsze, to *Pamiętnik Warszawski*. Czasopismo to, wydawane nakładem Drukarni Wł. Łazarskiego, początkowo ukazywało się kwartalnie, od 1930 r. miesięcznie. W 1929 r. redagował je powieściopisarz, eseista, tłumacz o zainteresowaniach pozytywistycznych, w okresie 1900-1907 związany z czasopiśmem *Chimera*, Waław Berent, a od 1930 do 1931 r. Ludwik Hieronim Morstin – dramaturg i prozaik, poeta, tłumacz, współredaktor pisma literackiego *Museion*.

Pamiętnik Warszawski podejmował zagadnienia kultury i literatury narodowej na szerokim tle europejskim. Obejmował zarówno teksty autorskie, jak i krytyczno-literackie, materiały biograficzne, kronikę wydarzeń oraz recenzje książek i czasopism. Współpracownikami pisma byli wybitni pisarze, uczeni i krytycy literatury, m.in. Maria Dąbrowska, Piotr Choynowski (także współpracownik *Tygodnika Ilustrowanego*), Zenon Przesmycki, redaktor *Chimery*, krytyk literatury, poeta, tłumacz, poeci grupy Skamander (Jarosław Iwaszkiewicz, Jan Lechoń, Antoni Słonimski, Julian Tuwim, Kazimierz Wierzyński), Waław Borowy – historyk, dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, Aleksander Brückner, Stanisław Ossowski i in. [3]. I tak w zeszycie 1 z 1929 r., dostępnym w Czytelni PBW, znajdziemy teksty Jana Lechonia, Kazimierza Iłakowiczówny, Leopolda Staffa, Marii Pawlikowskiej (później Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej – przyp. aut.), Jana Parandowskiego, Józefa Ujejskiego, Zofii Nałkowskiej i in. W zeszycie 2 z tegoż roku teksty m.in. Jana Kasprowicza, Jana Parandowskiego, Bertranda Russela, Stanisława Kota, Stanisława Ossowskiego oraz teksty krytyczne: Leona Piwińskiego – *Falszerzy* André Gide'a, Andrzeja Tretiaka – *Liryki angielskiej* Stanisława Helsztynskiego oraz Stanisława Adamczewskiego krytyka *Walki o treść* Karola Irzykowskiego.

Nurt publicystyczno-polemiczny starych czasopism reprezentuje *Merkuryusz Polski Ordynaryiny: dzieie wszystkiego świata w sobie zamykający dla informacyyeypospolitey: założony w roku 1661: gazeta tygodniowa*, wydawany i redagowany przez Juliana Babińskiego i Władysława Zambrzyckiego. W zbiorach Czytelni znajdują się dwa zeszyty: nr 43 z 11 września 1938 r. oraz nr 58 z 11 grudnia 1938 r. Było to pismo informacyjne społeczno-polityczno-kulturalne. Publikowało teksty publicystyczno-polemiczne nt. bieżących wydarzeń w kraju i za granicą oraz krytyczno-literackie. Stałe działy to:

- Dzieie wszystkiego świata (tj. przegląd wydarzeń – przyp. aut),
- Okruchy tygodnia,
- Nasi współcześni,
- Reiestr *Merkuryusza* (wydarzenia lokalne – przyp. aut.),
- Przegląd prasy,
- Czytelnicy robią gazetę (dział kontaktów z czytelnikami – przyp. aut.),
- Fraszki.

Pismo tytułem nawiązywało do najstarszej polskiej gazety, *Merkuryusza Polskiego Ordynaryinego*, wydawanego od 1661 r., początkowo w Krakowie, a następnie w Warszawie, przez Jana Aleksandra Gorczyzna, pod redakcją Hieronima Pinocciego, pochodzenia włoskiego – kupca i dyplomaty, pisarza, sekretarza króla Władysława IV, a następnie Jana Kazimierza [4].

Wychodzący w latach 1936-1939 *Merkuryusz*, pod redakcją Juliana Babińskiego i Władysława Zambrzyckiego, choć w założeniu niezależny, był – według opinii krążących w przedwojennej Warszawie – pod znaczącym wpływem wojskowych ze Sztabu Głównego Wojska Polskiego. Pismo specjalizowało się w ujawnianiu potajemnych powiązań w krajowym życiu politycznym (...). Doniesienia *Merkuryusza* miały zazwyczaj posmak sensacji, zwłaszcza, że wiele spośród nich dotyczyło obozu rządzącego (...). Właściciele, oficjalni wydawcy i redaktorzy pisma, Julian Babiński oraz Władysław Zambrzycki, zamieszczali w czasopiśmie liczne artykuły polemiczne podpisane swymi monogramami. Władysław Zambrzycki od 1936 r. zajmował stanowisko kierownika Oddziału Prasowo-Widowiskowego Komisariatu Rządu na m. st. Warszawę, wykonując kontrolę polityczną i nadzór cenzorski nad wszystkimi pismami stołecznymi, co dawało mu uprzywilejowaną pozycję w dopuszczaniu informacji do publikowania [5].

Jeszcze jedno czasopismo literatów sprzed II wojny światowej to *Marcholt: kwartalnik poświęcony sprawom literatury i kultury*, którego w Czytelni PBW można odnaleźć zeszyty 1-4 z rocznika trzeciego, tj. 1936/1937, 1-2 z rocznika czwartego, tj. 1937/1938 oraz 1-2 z rocznika piątego, tj. 1938. Kwartalnik ten redagowany był przez Stefana Kołaczekowskiego, a sekretarzem i redaktorem odpowiedzialnym był Jan Łempicki. Ukazywał się w latach 1934-1938. Do grona stałych współpracowników należeli: Waclaw Borowy, Ignacy Chrzanowski, Maria Dąbrowska, Roman Ingarden, Karol Irzykowski, Zygmunt Łempicki, Stanisław Pigoń, Bogdan Suchodolski, Kazimierz Wyka i in. W formule programowej dominowały hasła humanizmu i personalizmu (podkreślanie autonomicznej wartości osoby i osobowości) [6].

Każdy zeszyt zaczyna się od cytatu niemieckiego filozofa Maxa Schelera:

Tylko naród i kościół można nazwać osobami zbiorowymi. Nie można tak nazwać państwa, bo jest ono wyłącznie najwyższym centrum zbiorowej woli, woli panowania. W stosunku do kultury duchowej państwo ma tylko zadanie negatywne, zachowania możliwości jej trwania i bronięcia od wrogich sił. Twórcze siły kultury tkwią w narodzie i jednostce, nie w państwie.

Pojawiające się w piśmie artykuły polemiczne wobec polityki rządów sanacyjnych, często autorstwa redaktora Stefana Kołaczkowskiego, doprowadziły do zawieszenia kwartalnika w 1938 r. [7].

Na zakończenie chciałabym jeszcze zwrócić uwagę na wyjątkowe wydania lwowskiego *Ilustrowanego Gońca Wieczornego* pod redakcją Romana Kałuskiego. Są to numery 319 z 18 maja 1935 r. z opisem uroczystości pogrzebowych Marszałka Józefa Piłsudskiego, które odbyły się 17 maja w Warszawie, przed udaniem się w ostatnią podróż na Wawel, oraz numer 320 z 19 maja – uroczystości przyjęcia prochów Wodza w stolicy królów polskich.

Przegląd najstarszych czasopism w zbiorach Czytelni Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach kończę refleksją, nadzieją, życzeniem, że znajdzie się ktoś zmęczony pogonią za cyfrową informacją i zechce sięgnąć do autentycznych źródeł, pożółkłych i zakurzonych czasem, ale niezwykle cennych, czasem podniosłych, czasem zabawnych, czasem intrygujących, relacji z przeszłości.

PRZYPISY:

- [1] Zob.: *Wielka encyklopedia PWN*, t. 29, Warszawa 2005, s. 163-164.
- [2] Na podst.: toż, s. 164.
- [3] *Wielka encyklopedia PWN*, t. 20, Warszawa 2004, s. 225.
- [4] *Wielka encyklopedia PWN*, t. 21, Warszawa 2004, s. 71.
- [5] Zob.: A. Notkowski, *Prasa w systemie propagandy rządowej w Polsce (1926-1939): studium techniki władzy*, Warszawa-Łódź 1987, s. 363-364.
- [6] *Wielka encyklopedia PWN*, t. 17, Warszawa 2003, s. 23.
- [7] Na podst.: toż: s. 23.

LITERATURA:

- *Bibliografia prasy polskiej 1661-1831*, oprac. J. Łojek, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1965.
- U. Jakubowska, *Prasa Narodowej Demokracji w dobie zaborów*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Łódź 1988.
- A. Notkowski, *Prasa w systemie propagandy rządowej w Polsce (1926-1939): studium techniki władzy*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Łódź 1987.
- *Polskie czasopisma religijno-społeczne w XIX wieku: materiały do katalogu*, red. B. Lesisz [et al.], Katolicki Uniwersytet Lubelski, Warszawa-Lublin 1988.
- M. Tobera, „*Wesołe gazetki*”: *prasa satyryczno-humorystyczna w Królestwie Polskim w latach 1905-1914*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Łódź 1988.

*Mgr Barbara Czechowicz – nauczyciel bibliotekarz,
Czytelnia PBW w Katowicach.*

Anna Wierzbicka

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach – Filia w Będzinie

FUNKCJE ILUSTRACJI W MEDIALNYCH PRZEKAZACH EDUKACYJNYCH

Ilustracja to obraz, fotografia, rysunek, ewentualnie inny element graficzny, który został dodany do napisanego, wydrukowanego tekstu (np. książki, artykułu), mający za zadanie go uzupełniać, objaśniać bądź ozdobić [1].

Coraz częściej ilustracje pojawiają się tylko w wersji elektronicznej np. w artykułach opublikowanych na portalach internetowych oraz przy utworach literackich zamieszczonych w Internecie. Wynika z tego, że ilustracje na stałe wpisały się w media masowe. Swoistym rodzajem ilustracji jest także muzyka, która stanowi tło filmu lub słuchowiska radiowego.

Jakie są funkcje współczesnych ilustracji? Obecnie tzw. polska szkoła ilustracji należy do przeszłości. Międzynarodowe konkursy i wystawy powoli zacierają różnice stylowe ilustracji. Chociaż na każdym kroku widnieje mnóstwo bogato ilustrowanych książek, czasopism, portali internetowych, niejednokrotnie reprezentujących wysoki standard edytorski, to jednak nie zawsze prezentują one równie wysoki standard artystyczny.

Zarówno w mediach tradycyjnych, jak i elektronicznych oprócz literackich czy poznawczych walorów tekstu niebagatelną rolę odgrywają ilustracje, które niejednokrotnie docierają do rąk dziecka nie potrafiącego jeszcze czytać. Jakie funkcje spełnia ilustracja? Czy poza funkcją ludyczną odgrywa rolę dydaktyczną? Ilustracja oddziałuje na człowieka poprzez znak graficzny, intensywność kolorów, oswaja z formą plastyczną. Dobra ilustracja to taka, która zmusza do zastanowienia i pomaga poznać otaczającą rzeczywistość. Ilustracja powinna być samodzielnym dziełem, przemawiać językiem artysty.

Wyobraźnia dziecka jest niezwykle chłonna, a zatem rola ilustracji, z którą dziecko styka się najczęściej, nabiera szczególnego znaczenia. Działa na młodego czytelnika, wyzwala określone pozytywne lub negatywne uczucia. Ilustracja niesie wartości poznawcze, kształci postawy moralne i światopoglądowe. Ilustracja wymaga przede wszystkim emocjonalnej i intelektualnej aktywności [2].

Tekst i obraz w mediach dla dzieci stanowią całość. Dziecko uczy się i rozwija swój umysł najpierw za pośrednictwem obrazków, a potem dopiero za pośrednictwem słowa czytanego. Dobra ilustracja zawsze oddziałuje pozytywnie i edukacyjnie na psychikę dziecka. Zła ilustracja – podobnie jak zły tekst – deprawuje rozwijającą się psychikę. Rola ilustracji wzrasta odwrotnie proporcjonalnie do wieku adresata, największe znaczenie ma dla najmłodszego odbiorcy. Ilustracje w książkach dla dzieci zawsze zajmują naczelne miejsce, a samego tekstu może w nich nie być w ogóle. Kiedy jednak ilustracje wywołują u odbiorcy szczególnie zniechęcające wrażenie, które jest zupełnie niezgodne z jego potrzebami estetycznymi i możliwościami percepcyjnymi, uczucie niechęci może się przenieść na tekst. Kontakt dziecka z grafiką ilustracyjną jest równoległy z jego pierwszym zetknięciem ze sztuką plastyczną.

Każda grafika oglądana przez niego, bez względu na jej walor artystyczny, pozostawia w jego psychice długotrwały ślad. Ważna jest zatem dbałość o wysoki poziom artystyczny ilustracji [3].

Dzieci nie posiadają wrodzonej zdolności do w pełni świadomego odróżnienia dobrej i złej ilustracji. Dziecko nie zwraca uwagi na estetyczną formę rysunku, interesuje się aż nazbyt żywo tym, co jest przedstawione na obrazku – nie potrafi jeszcze zastanowić się nad sposobem jego rysowania i malowania. Każde dziecko z czasem mimo woli ulega złym wpływom, jakie na nie oddziałują zewsząd, a wyobraźnia jego zostaje zanieczyszczona i wykrzywiona złymi i nieodpowiednimi ilustracjami w mediach. Dlatego tak ważne jest, aby rodzice, opiekunowie dostarczali mu w pełni świadomie wartościowych, edukacyjnych form ilustracyjnych. Wyobraźnię u dziecka powinny od najmłodszych lat kształtować utwory graficzne, pełnowartościowe artystycznie, a wartościowe wychowawczo i społecznie pod względem treści [4].

Wyobraźnia jest ważną częścią usposobienia każdego dziecka i należy ją umiejętnie pielęgnować. Świat, w którym żyje współczesny człowiek i zachodzące w nim bezustanne zmiany, warunkują zakres i charakter środowiska wychowawczego. W środowisku życia współczesnego dziecka dominujące miejsce zajmują media, a przede wszystkim telewizja i komputer. Zatem jak wygląda relacja dziecko-media? W jakim zakresie media stwarzają mu szanse prawidłowego rozwoju? Jakie niosą ze sobą zagrożenia? Zgodnie z teorią społecznego uczenia się, dziecko uczy się przez naśladowanie, obserwując zachowania nie tylko osób w bezpośrednim otoczeniu, ale także drogą pośrednią, np. z komputera. Obok mechanizmu modelowania ważny jest mechanizm wzmocnienia. Oglądane ilustracje, ich stopień atrakcyjności, a także forma przekazu mogą wywołać w nim wzmocnienie pewnych wartości, czynności.

Elektronika intensywnie wkroczyła w życie człowieka. Zarówno dorośli, jak również dzieci zostali w swoisty sposób „wmontowani” w świat techniki i ciągle są pod jej wpływem. Prasa jest zaliczana do środków masowej komunikacji społecznej, co sprawia, że jest źródłem różnorodnych i bieżących wiadomości o życiu w kraju i na świecie. Czasopisma dla dzieci prezentują uproszczony obraz otaczającej rzeczywistości świata dzięki różnorodności względnie krótkich i ścisłych tekstów, a przede wszystkim dzięki bardziej elastycznemu manipulowaniu ilustracjami, przez co mają potencjalnie większy zasięg i siłę oddziaływania na czytelnika. Funkcja dydaktyczna periodyków jest podporządkowana walorom estetycznym. Czasopisma często w humorystycznej formie ilustracyjnej przekazują niezbędne prawdy o otaczającym świecie. Kontynuacją działań dydaktyczno-wychowawczych ilustracji jest wyzwalanie aktywności dziecka. Najbardziej naturalną formą tej inspirowanej przez prasę aktywności jest próba nawiązania dwustronnego kontaktu z czytelnikiem – masowe konkursy na rysunki. Czasopismo ukazując obrazy z odległych lat i wizje przyszłości może stać się cennym źródłem nowych informacji, pozwalając na swobodną wędrówkę w czasie i przestrzeni. W czasopismach dla najmłodszych znaczącą, czasem mocno wyeksponowaną funkcję spełniają ilustracje, tworząc z tekstem integralną całość. Ilustracje mają duże znaczenie w modelowaniu procesów poznawczych i zainteresowań, jednakże rola ilustracji jest znacznie większa w budzeniu przeżyć estetycznych, w wywieraniu wpływu na wyobraźnię. Równocześnie ilustracja jest bodźcem wyzwalającym ekspresję słowną dzieci, precyzuje informacje o otaczającej

rzeczywistości i pozwala poznać rzeczy, z którymi nie mogą się zetknąć na własne oczy [5].

Czasopismo jednak, bardziej niż pozostałe media masowe, opiera się na wypracowanym od wieków modelu komunikowania się. Przechwytuje wprawdzie wizualne formy kontaktu z odbiorcą, rezygnując często z tekstu na korzyść rysunku i barwy, ale (podobnie jak książka) stwarza możliwość powrotu do lektury, zwiększając przez to trwałość wpływu. Należy stwierdzić, iż odebranie informacji prasowych przez dzieci w wieku przedszkolnym jest uzależnione od wielu czynników: od treści i form czasopisma, cech osobowych dziecka tudzież od środowiska, w jakim ono przebywa. Fakt istnienia czasopism dla najmłodszych nie decyduje jeszcze o ich stosownym funkcjonowaniu. Niestety, w warunkach dzisiejszego postępu technik audiowizualnych rodzice coraz rzadziej decydują się na zakup określonego rodzaju czasopisma dla dziecka. Wynika to z różnych przesłanek, m.in. z tego, łatwiej jest włączyć telewizor i pozostawić dziecko sam na sam z ekranem. Tak samo jest w przypadku komputera.

W kontekście analizowanego problemu nasuwa się pytanie odnośnie do ilustracji, jakie przedstawiają media. Najczęściej świat mediów jest odrealniony i stanowi konkurencję dla świata rzeczywistego. Swoiste cechy mediów, tj. ruchomy i barwny obraz medialny z jednej strony jest świadectwem osiągnięć naukowych i technicznych, a z drugiej – wprowadza chaos, niepokój i zagrożenia. Media proponują odbiorcom różnorodność form obrazów. Ludzie najczęściej są bezradni wobec inwazji informacji, a także obrazów medialnych. Nie potrafią się obronić przed zagrożeniami płynącymi z mediów, zapominając o przyjęciu postawy nieco bardziej aktywnej i krytycznej. Zagrożenia są wyzwaniem dla edukacji medialnej, która powinna być realizowana w każdej szkole i w każdej rodzinie [6].

Nowe media – techniki przekazu i technologie stosowane powszechnie od połowy lat 80. XX w., takie jak druk, fotografia i telewizja, zostały „ucyfrowione”, czyli zapisane według kodu dwójkowego, umożliwiając tym samym swobodny dostęp do danych oraz ich interaktywną percepcję. Obiektami nowych mediów są: obraz cyfrowy, cyfrowo zmontowany film, środowisko 3D, gra komputerowa, witryna WWW. Wszystkie one tkwią głęboko w kulturze wizualnej społeczeństwa informacyjnego, mogą być analizowane w kontekście innych sztuk i ich języków wizualnych, sposobów organizowania informacji, ikonografii, ikonologii czy indywidualnych doświadczeń percepcyjnych odbiorcy. W świecie nowych mediów czasem trudno dostrzec różnicę pomiędzy sztuką a działalnością twórczą, wyznaczającą relacje strukturalno-funkcjonalne przedmiotów użytkowych [7].

Komunikacyjny aspekt obrazowania dotyczy przede wszystkim Internetu; odtwarzacz DVD odgrywa rolę dokumentującą, aparat fotograficzny rejestrującą, a telewizja to medium rzeczywistości. Grafika komputerowa stwarza symulacje rzeczywistości, video art operuje zastanymi obrazami, wprowadzając je w ruch i tworząc nowe światy. Jest jeszcze animacja 2D (dwuwymiarowa) i 3D (trójwymiarowa), stwarzająca wrażenia przestrzeni. Wszystkie te metody obrazowania tworzą sztuczne światy, gdzie jak nigdy uwydatnia się ingerencja urządzenia, które je stworzyło. To ono decyduje o czynnikach formalnych konstrukcji rzeczywistości, struktury i budowie obrazu, jej dramaturgii, przekazie i percepcji [8].

Nieograniczone możliwości technologiczne nowych mediów w zakresie artystycznej rejestracji rzeczywistości i tworzenia wirtualnych wizji nowych przestrzeni sprawiają, że przełożenie działania oprogramowania komputerowego, jego struktury i domyślnych ustawień na realizacje artystyczne, uświadamia kulturowe powiązania percepcji odbioru. Społeczeństwo informacyjne o rozwiniętej alfabetyzacji wizualnej, ukształtowanej przez ewoluującą równoległe z postępowaniem cywilizacyjnym kulturę obrazu, zasilaną przez kolejne media, jest w stanie generować obrazy głęboko osadzone w historii i odwoływać się do nich, jako autorytetów ideologiczno-moralnych. Tylko takie obrazy są w stanie obronić zainfekowane umysły przed skomercjalizowaną, jarmarczną kulturą masową.

PRZYPISY:

- [1] *Nowa encyklopedia powszechna PWN. 4, Ion-Leb.* [Red. nac. Bartłomiej Kaczorowski; zespół red. Wojciech Baturko et al.]. Warszawa 2004, s. 17.
- [2] B. Krokocka: *Pomóżmy otworzyć im drzwi do świata wyobraźni.* „Biblioteka w Szkole” 2001, nr 11, s. 4.
- [3] I. Słońska: *Psychologiczne problemy ilustracji dla dzieci.* Warszawa 1969, s. 58.
- [4] E. Konieczna: *Kultura dziecięcych mediów audiowizualnych.* „Kultura i Edukacja” 2002, nr 2, s. 108-110.
- [5] I. Socha: *Czasopisma dla młodzieży: literatura piękna: wychowanie literackie.* Katowice 1990, s. 45.
- [6] *Pedagogika medialna: podręcznik akademicki. 2.* Red. nauk. Bronisław Siemieniecki. Warszawa 2007, s. 33-35.
- [7] B. Kita: *Miedzy przestrzeniami: o kulturze nowych mediów.* Kraków 2003, s. 45-47.
- [8] A. Leroi-Gourhan: *Przedmowa.* [W:] M. N. Brézillon: *Encyklopedia kultur pradziejowych: Europa, Azja, Afryka, Ameryka.* Warszawa 2001, s. 27-31.

*Mgr Anna Wierzbicka – nauczyciel bibliotekarz,
PBW w Katowicach – Filia w Będzinie.*

Danuta Mika

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach – Filia w Pszczynie

JEDNA Z NAJNOWOCZEŚNIEJSZYCH BIBLIOTEK ŚWIATA

Internet, dla wielu osób najważniejszy wynalazek XX wieku, pozwolił mi udać się w niezapomnianą podróż do najnowocześniejszej biblioteki świata, do której Państwa również serdecznie zapraszam. Wystarczyło jedno „kliknięcie”, a na mapie wymarzonej podróży do Holandii, oprócz kwitnących pól tulipanów i nieskończonej liczby magicznych miejsc, w których na każdym kroku czuć atmosferę znaną z obrazów van Gogha i Rembrandta, znalazła się także biblioteka w Delft.

Czytając o „najnowocześniejszej bibliotece świata”, ze zdziwieniem odkryłam fakt, że Delft liczy tylko 100 tys. mieszkańców (dla porównania w Tychach mieszka 129 tys. osób, w Katowicach 306 tys.), a z tamtejszej biblioteki korzysta aż 80% z nich!!!, co daje jej status najczęściej odwiedzanej instytucji publicznej w mieście.

Przekraczając próg DOK Library Concept Center, odwiedzający (niekoniecznie czytelnik, gdyż oprócz książek można znaleźć tam wiele innych atrakcji) otrzymuje SMS'a z informacją: „Witamy w najnowocześniejszej bibliotece świata” (jest to możliwe dzięki technologii Bluetooth). Jak się można domyślić, jest to bardzo ciekawy sposób promowania biblioteki – nie ma przecież sposobu, w jaki można by obiektywnie stwierdzić, która biblioteka jest najnowocześniejsza, ma najlepszy księgozbiór, zatrudnia najlepszych fachowców... Również ze strony internetowej placówki dowiadujemy się, że można w niej uzyskać dostęp do „świata informacji, inspiracji i rozrywki, a gdy potrzebujemy informacji lub porady na temat najnowszych filmów, książek, płyt CD lub art [DOK] jest lepszym przyjacielem człowieka niż Google [...]”!!!

Zanim opiszę, co jeszcze ciekawego można znaleźć i przeżyć w DOK, słów kilka o funkcjonowaniu bibliotek w Holandii. Pierwszą i podstawową sprawą jest fakt, że za korzystanie z bibliotek publicznych pobiera się opłaty – są różne rodzaje rocznych abonamentów, z których najtańszy kosztuje około 30-35 € i pozwala na wypożyczanie książek (dopłaca się za wypożyczanie filmów). Oczywiście istnieje grupa osób, które mają darmowy podstawowy abonament, są to: uczniowie, studenci i inne osoby doksztalające się. Zachętą dla czytelników jest też możliwość oddania wypożyczonej książki w dowolnej bibliotece, o każdej porze dnia i nocy.

Wracając do DOK, chciałabym wymienić kilka największych atrakcji tego miejsca:

- samoobsługowe stanowiska RFID do automatycznej rejestracji wypożyczeń i zwrotów,
- automaty do ładowania kart bibliotecznych (za pomocą których można regulować płatności w bibliotece),
- 40000 CD, 9000 LP, 3000 DVD, 10000 książek z nutami,
- gazety i czasopisma w różnych językach,
- gry komputerowe (możliwość gry na komputerze lub konsoli PlayStation),

- DOK Studio – studio filmowe z kamerami, nagłośnieniem, programami do edycji,
- krzesła multimedialne / krzesła iPod – zabudowane krzesła do słuchania muzyki czy oglądania filmów,
- bogata kolekcja dzieł sztuki, które mogą być wypożyczone na zewnątrz (Delft to miasto Vermeera),
- restauracja...

Czytając o tym, czym opisywana biblioteka zachęca do odwiedzin, można nie tylko się rozmarzyć, ale i popaść w niemałe kompleksy. Powinniśmy być jednak optymistami – może i w Polsce będziemy mieli kiedyś tak zróżnicowaną ofertę dla czytelników – musimy w to wierzyć, bo jeśli nie my, bibliotekarze, to kto?

Na zakończenie chciałabym przytoczyć motto DOK: „W życiu chodzi o to, by się dobrze bawić, znacznie lepiej, niż myślisz. I ta zabawa zaczyna się w bibliotece”.

WEBGRAFIA:

- Boekesteijn Erik, *Cover Story. Discover Innovations at DOK, Holland's 'Library Concept Center'*: <http://www.infotoday.com/MLS/mar08/Boekesteijn.shtml> [dostęp: 10.10.2011].
- DOK: <http://www.dok.info/> [dostęp: 26.09.2011].
- *Holenderski pomysł na bibliotekę*: <http://blog.biblioteka20.pl/?p=63> [dostęp: 25.09.2011].
- *Z ziemi polskiej do holenderskiej. Holandia oczyma Polaka – polskie spojrzenie na holenderską rzeczywistość – blog*: <http://holendrowo.blogspot.com/2011/03/biblioteki-w-holandii.html> [dostęp: 15.10.2011].

*Mgr Danuta Mika – nauczyciel bibliotekarz,
PBW w Katowicach – Filia w Pszczynie.*

Z PRAKTYKI NAUCZYCIELA BIBLIOTEKARZA

Lucyna Jabłeka*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach – Filia w Pszczynie***BIBLIOTEKARZE W SIECI, CZYLI JAK SZUKAĆ INSPIRACJI W INTERNECIE**

Znamy i czytujemy czasopisma bibliotekarskie, które są źródłem wielu cennych, interesujących informacji. Warto jednak sięgnąć także po inne zasoby wiedzy.

Dobrym sposobem na to, by być na bieżąco z tym, co słychać w bibliotekarskim świecie, jest korzystanie z internetowej *bibliosfery*. Termin ten oznacza wszelką internetową aktywność związaną z biblioteką i tematami pokrewnymi. Może to być artykuł, krótki tekst informacyjny, zabawny wpis na czyimś blogu czy filmik. Cokolwiek, co nawiązuje do bibliotek i kręgu ich zainteresowań (książka, informacja itd.).

Od ponad dziesięciu lat polscy bibliotekarze mają możliwość dzielenia się wiedzą za pośrednictwem portalu EBIB (Elektroniczna BIBlioteka), na którym od kwietnia 1999 r. działa dostępny on-line „Biuletyn EBIB”. Różnego rodzaju informacje i pomoc znaleźć można także na forum EBIB-u. Interesujący jest tu na przykład wątek „To są fakty”, w którym zamieszczane są – pochodzące z różnorodnych źródeł – wiadomości związane z bibliotekami. Jest to zatem mały przegląd *bibliosfery*. Inne znane powszechnie portale dla bibliotekarzy, to portal SBP i Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP.

Interesującym źródłem informacji o bibliotekach jest serwis **Bibliosfera.net**. Jego głównym celem jest zbieranie ciekawych linków do stron, które mogą zainteresować bibliotekarzy i udostępnianie ich wszystkim zainteresowanym. Linki może dodawać do serwisu każda zarejestrowana w nim osoba. Znaleźć tu można artykuły z życia bibliotek, informacje o rozwoju e-booków, powiadomienia o konferencjach i szkoleniach, czy różnego rodzaju filmiki (np. *Otwarte dla wszystkich* – film dokumentalny o bibliotekach publicznych lub *Jak zrobić lampion z dyni z logo Biblioteki Publicznej Nowego Jorku*).

Bardziej z przymrużeniem oka pisze o bibliotekach i bibliotekarzach **Pulowerek.pl**, skupiający się raczej na rozrywkowej stronie zawodu bibliotekarza. Szczególnie ciekawy jest dział Audio/Video, w którym zamieszczono mnóstwo filmów dotyczących bibliotek i książek. Mogą one być inspiracją do stworzenia własnego filmu lub posłużyć, np. jako ciekawostka zamieszczona na naszym bibliotecznym blogu czy profilu na Facebooku.

Facebook to obecnie najpopularniejszy portal społecznościowy. Także wielu pracowników bibliotek należy do społeczności FB. Jednym z aspektów „bycia” na Facebooku jest kontakt ze społecznością bibliotekarzy. Polscy bibliotekarze skupiają się w grupie „**biblio**” (obecnie liczy prawie 400 członków). Jest to interesujące źródło wiadomości dotyczących bibliotek. Można tu na bieżąco uzyskiwać informa-

cje o nowych bibliotecznych wydarzeniach, włączać się w nie, potwierdzając udział w nich, pytać i w zasadzie natychmiast dostawać odpowiedź, samemu informować innych, śmiać się i narzekać z osobami, które doskonale rozumieją nasze bibliotekarskie problemy. To właśnie zaglądając na „biblio” dowiedziałam się, że nie trzeba jechać na konferencję, by wysłuchać prelegentów, którzy na niej wystąpili, ponieważ w Internecie są dostępne **nagrania z konferencji** (np. *Uwierz w promocję. Budowanie wizerunku biblioteki w środowisku oświatowym*, konferencja zorganizowana przez Departament Kultury i Edukacji UM w Łodzi oraz Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. prof. T. Kotarbińskiego w Łodzi). Dodatkową zaletą takich nagrań jest możliwość obejrzenia ich w odpowiadającym nam czasie czy powtórnego odtworzenia, gdy tematyka szczególnie nas zainteresuje.

Termin *bibliosfera* pochodzi od *blogosfery*, czyli określenia opisującego wszystkie blogi tworzące sieć społeczną. Dlatego omawiając *bibliosferę* nie sposób pominąć **blogów bibliotekarzy**. Piszą je bardzo różni bibliotekarze – studiujący, pracujący w różnorodnych miejscach, „stojący za ladą” i zarządzający bibliotekami. Jest to kopalnia ciekawych przemyśleń, pomysłów i praktycznych rad. Warto odnaleźć swoich ulubionych blogerów i zaglądać do nich od czasu do czasu lub dodać ich blogi do swojego czytelnika RSS.

Wszystkie „miejsca”, które omówiłam, przenikają się nawzajem i często jedna informacja znajdzie się zarówno w serwisie Bibliosfera, jak i na Facebooku, a pochodzi z blogu bibliotekarza czy strony SBP. Mimo to, nie warto ograniczać się do jednego czy dwóch serwisów, ale szukać inspiracji i okazji do samorozwoju w kilku miejscach w sieci, do czego gorąco zachęcam.

WEBGRAFIA:

- *Bibla, blog bibliotekarki i animatorki kultury*: <http://bibla.pl/> [dostęp: 30.09.2011].
- *Bibliosfera.net*: <http://bibliosfera.net/> [dostęp: 29.09.2011].
- *EBIB*: <http://www.nowyebib.info/> [dostęp: 30.09.2011].
- *Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP*: <http://e-pedagogiczna.edu.pl/> [dostęp: 30.09.2011].
- *Facebook*: <http://www.facebook.com/> [dostęp: 20.09.2011].
- *Miejska Sieć Komputerowa Lodman (Konferencja „Uwierz w promocję. Budowanie wizerunku biblioteki w środowisku oświatowym”)*: <http://live.man.lodz.pl/archiwum/67> [dostęp: 29.09.2011].
- *Pulowerek.pl*: <http://pulowerek.pl/> [dostęp: 20.09.2011].
- *SBP. Ogólnopolski Portal Bibliotekarski*: <http://sbp.pl/> [dostęp: 29.09.2011].

*Mgr Lucyna Jableka – nauczyciel bibliotekarz,
PBW w Katowicach – Filia w Pszczynie.*

CZESŁAW MIŁOSZ A FILM ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE

I. CYTAT LITERACKI

A. Dokument

- **Karuzela**. 1993. Reż. Michał Nekanda-Trepka. 34 min.
Cytat: *Campo di Fiori* (recyt. Joanna Szczepkowska).
- **Koniec Polski**. 1990. Reż. Zbigniew Kowalewski. 28 min.
Cytat: *Piosenka o końcu świata* (recyt. Ryszard Jabłoński).
- **Piosenka o porcelanie**. 1983. Realiz. Zofia Ołdak. 16 min.
Cytat: *Piosenka o porcelanie* (recyt. Krzysztof Kolberger).
- **Podróż do Witkacji**. 1985. Realiz. Zbigniew Kowalewski. 16 min.
Cytaty: *Stanisław Ignacy Witkiewicz; Traktat moralny*.
- **Rozmowa z kamieniem**. 1999. Reż. Waldemar Czechowski. 20 min.
Cytat: *Nie słyszę głosów* (lektor: Andrzej Podgórski).

B. Film fabularny

- **Człowiek z żelaza**. 1981. Reż. Andrzej Wajda. 147 min.
Cytat: *Nadzieja* (recyt. Maja Komorowska).
- **Dolina Issy** zob. [Cz.] III: Film fabularny.
- **Podróż na wschód**. 1994. Reż. Stefan Chazbijewicz. 88 min.
Cytaty: *Esse; List*.
- **Światło odbite**. 1989. Reż. Andrzej Titkow. 91 min.
Cytat: *Los*.
- **Twarze i maski** [serial]. 4: **Próba. Rok 1980**. 2000. Reż. Feliks Falk. 56 min.
Cytat: *Który skrzywdziłeś*.

C. Spektakl telewizyjny

- **Abbadon. Anioł zagłady. Widowisko poetyckie inspirowane twórczością Władysława Hasiora**. 1994. Aut. Andrzej Maj. 22 min.
Cytaty: różne fragmenty.
- **Chłodna jesień**. 1989. Aut. Eustachy Ryłski. Reż. Janusz Zaorski. 106 min.
Cytat: *Na ścięcie damy dworu*.
- **Monolog z lisiej jamy**. 1998. Reż. Jerzy Krysiak. 54 min.
Cytat: *Wtajemniczenie*.
- **Mówię do ciebie po latach milczenia...** 1981. Aut. Czesław Miłosz. Reż. Stanisław Zajączkowski. 60 min.
- **Portret (Mroźek S.)**. 1990. Aut. Sławomir Mroźek. Reż. Kazimierz Dejmek. 112 min.
Cytaty: *Duch dziejów; Równina*.
- **Znaki** [widowisko telewizyjne]. 1990. Reż. Ewa Pytka. 19 min., 25 sek.
Cytat: *Veni Creator*.

II. FILM BIOGRAFICZNY, DOKUMENTALNY, KRÓTKOMETRAŻOWY

- *Czarodziejska góra. Amerykański portret Czesława Miłosza*. 2000. Realiz. Maria Zmarz-Koczanowicz. 60 min.

Wywiady z amerykańskimi przyjaciółmi i studentami poety. Dokumentacja fotograficzna z pobytu w Stanach Zjednoczonych.

- *Czesław Miłosz*. 1984. Dyplom operatorski Stanisława Plewy.

- *Czesław Miłosz in memoriam*. 2004. Realiz. Aleksandra Czernecka. 24 min.

Bliscy i przyjaciele wspominają życie i twórczość zmarłego poety. Także archiwalne nagrania recytacji wierszy w autorskim wykonaniu.

- *Czesław Miłosz w Berkeley*. 1996. Realiz. Tomasz Kamiński. 53 min.

Życie i praca Miłosza w Stanach Zjednoczonych.

- *Czesława Miłosza historia literatury polskiej XX wieku*. 1999. Reż. Ewa Pytka-Chylarecka. 58 min.

Subiektywna historia literatury minionego stulecia, polemizująca z podręcznikową periodyzacją.

- *Czesława Miłosza wyprawa w dwudziestolecie*. 2000. Reż. Piotr Mielech.

Powstawanie książki prezentującej zbiór dokumentów na temat historii Polski w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

- *Kultura*. 1985. Reż. Agnieszka Holland. 50 min.

Wypowiedzi Jerzego Giedroycia, Zofii Hertz, Konstantego Jeleńskiego, Czesława Miłosza i Józefa Czapskiego.

- *Polscy nobliści*. 2003. Realiz. Krzysztof Szmagier. 54 min.

Sylwetki Marii Skłodowskiej-Curie, Henryka Sienkiewicza, Władysława Stanisława Reymonta, Czesława Miłosza, Lecha Wałęsy, Józefa Rotblata, Wisławy Szymborskiej.

- *Przyśnił mi się sen powrotu...* 2000. Reż. Andrzej Miłosz. 23 min.

Wspomnienie Litwy i dzieciństwa.

- *Śmierć człowieka utalentowanego*. 1999. Reż. Grzegorz Braun. 46 min.

Biografia Teodora Bujnickiego, założyciela grupy literackiej „Żagary”, przedstawiana m.in. przez należącego do niej Miłosza.

- *Trzynasty pochowany*. 2008. Realiz. Marta Kalinowska, Miłosz Koziół. 19 min.

Dotyczy kontrowersji wokół pochowania Czesława Miłosza na krakowskiej Skałce.

- *Wilno Miłosza*. 2000. Realiz. Andrzej Miłosz. 27 min.

Miasto i poeta.

III. FILM FABULARNY

- *Dolina Issy*. 1982. Reż. Tadeusz Konwicki. 102 min.

Podróż w krainę dzieciństwa. Adaptacja filmowa prozy Miłosza.

Cytaty: *Dziecię Europy - cz. 6* (recyt. Marek Walczewski); *Obłoki* (recyt. Józef Duriasz); *Słońce* (recyt. Jerzy Kamas); *Tak mało* (recyt. Igor Śmiałowski); *Twój głos* (recyt. Krzysztof Globisz); *W mojej ojczyźnie* (recyt. Zdzisław Tobiasz); *Z okna* (recyt. Tadeusz Bradecki).

Bibliografia:

1. Autobiografie Konwickiego [m.in. „Dolina Issy”] / Lech Kurpiewski // Newsweek Polska. - 2009, nr 5, s. 84.
2. Dolina Issy // Filmowy Serwis Prasowy. - 1982, nr 11, s. 2-6.
3. Dolina Issy [sprawozdanie z produkcji] // Film. - 1982, nr 24, s. 12-13.

4. Filmowe pamiątki pisarza [m.in. „Dolina Issy”] / Barbara Hollender // Rzeczpospolita. - 2009, nr 23 [28.01], s. A18.
5. Kino Konwickiego [m.in. „Dolina Issy”] / Janusz Wróblewski // Polityka. - 2009, nr 5, s. 48.*
6. Krewniacy z Litwy [„Dolina Issy” i „Lawa”] / Tadeusz Lubelski // Kwartalnik Filmowy. - Nr 59 (2007), s. 146-172.
7. Moje życie w kinie (87.06) / Aleksander Jackiewicz // Kino. - 1987, nr 6, s. 14-15.*
8. Obraz przemijania kultur w filmie polskim ostatnich lat [m.in. w „Dolinie Issy”] / Ewa Modrzejewska // Kino. - 1985, nr 9, s. 1-6.*
9. Ocalić przeszłość od nieznaczenia : „Dolina Issy” Tadeusza Konwickiego / Natasza Korczarowska // Kwartalnik Filmowy. - Nr 26/27 (1999), s. 263-270.
10. Pejzaż jarmarczny - kreowanie świata przedstawionego : (na podstawie „Doliny Issy” Czesława Miłosza, filmowej adaptacji powieści, plakatów i fotosów z filmu) / Katarzyna Karska // Akcent. - 2001, nr 1/2, s. 236-242.*
11. Podróż do krainy cieni / Krzysztof Mętrak // Kino. - 1981, nr 8, s. 23-24.*
12. Przekład z Miłosza / Andrzej Kołodyński // Film. - 1982, nr 31, s. 7.
13. Trzy rzeki 1;16 / Tadeusz Lubelski // Film. - 1981, nr 48, s. 11, 16.

- *Miasto nieujarzmione / Robinson warszawski*. 1950. reż. Jerzy Zarzycki. 86 min.

Historia osamotnionego mieszkańca Warszawy na tle tragedii stolicy w 1944 r. Miłosz - współautorem (wraz z Jerzym Andrzejewskim) pierwszej wersji scenariusza, która nie została zrealizowana, a pisarz wówczas wycofał swoje nazwisko z tej produkcji.

Bibliografia:

1. Film Miłosza i Andrzejewskiego : tak było... / Alina Madej // Kino. - 1990, nr 9, s. 14-17.*
2. Ludzie „Miasta nieujarzmionego” / Zbigniew Pitera // Film. - 1951, nr 1, s. 8-9.
3. Miasto, które nie zginęło // Film. - 1950, nr 26, s. 8-9.
4. Miasto nieujarzmione // Film. - 1950, nr 28/29, s. 28-29.
5. Miasto nieujarzmione oskarża i ostrzega / Jerzy Toeplitz // Film. - 1950, nr 27, s. 7.
6. Miłosz miał być Polańskim Szpilmana / Jerzy Illg // Przekrój. - 2002, nr 35, s. 28-29.
7. Od pianisty do telegrafisty / Kinga Zabawska // Film. - 2002, nr 9, s. 52-53.
8. Robinson - pianista sprzed 57 lat / Tadeusz Lubelski // Kino. - 2002, nr 9, s. 56-57.*
9. Siły nieujarzmione / Zbigniew Mitzner // Film. - 1950, nr 28/29, s. 3.

UWAGA:

Gwiazdka (*) oznacza, że pozycja znajduje się w zbiorach PBW.

ŹRÓDŁA:

- www.filmpolski.pl,
- www.filmweb.pl,
- <http://mak.bn.org.pl/w14.htm>,
- zbiory Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach.

*Opracowała mgr **Barbara Michalek** – nauczyciel bibliotekarz,
kierownik Wydziału Informacji Bibliograficznej PBW w Katowicach.*

NAUCZANIE NA ODLEGŁOŚĆ (E-LEARNING)

ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE, ZA LATA 1998-2011 (POZYCJE ZWARTE),
2009-2011 (ARTYKUŁY I ROZDZIAŁY Z KSIĄŻEK) OPRACOWANE
NA PODSTAWIE ZBIORÓW PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ
IM. J. LOMPY W KATOWICACH

Co to jest e-learning?

W Polsce określa się go wieloma nazwami, np.: kształcenie na odległość, e-nauczanie, kształcenie internetowe, nauczanie hybrydowe czy nauczanie online. E-learning to „sposób przekazywania wiedzy, wykorzystujący szeroki zestaw różnych technologii informatycznych i środków przekazu multimedialnego”. Jak na współczesną formę kształcenia przystało, łączy w sobie najnowsze osiągnięcia technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystuje obraz, dźwięk, tekst, wymianę danych oraz rozległe możliwości internetu.

E-learning realizowany jest przy użyciu wielu różnych metod nauczania wykorzystujących nowoczesne technologie.

„Biblioteka w Szkole” 11/2008, s. 5

Zalety e-learningu.

Jakie są zatem jego zalety? Otóż przede wszystkim elastyczność, czyli stały – 24 godziny na dobę i 7 dni w tygodniu dostęp do materiałów. W konsekwencji uczeń może dostosowywać tempo i czas nauki do swoich możliwości, a także uzyskuje możliwość natychmiastowej kontroli swoich wyników. Natomiast nauczyciel zyskuje możliwość zarówno szybkiego sprawdzenia nie tylko osiągnięć swoich uczniów, ale również ma możliwości monitorowania ich pracy. Ma również możliwość bardzo szybkiego aktualizowania i uzupełniania wiedzy zgodnie z potrzebami swoich uczniów. Jest więc to bardzo dobra metoda wspierania zarówno tradycyjnych lekcji, jak i zajęć pozalekcyjnych. Jej największą zaletą jest oczywiście wysoki stopień atrakcyjności materiałów dydaktycznych, a także możliwość zaangażowania każdego z uczniów w przebieg procesu nauczania.

„Dyrektor Szkoły” 4/2008, s. 12-13

ARTYKUŁY Z CZASOPISM I NIESAMOISTNE CZĘŚCI WYDAWNICZE

1. ALTERNATYWA dla tradycyjnego nauczania : e-learning / Krzysztof Zajdel // Edukacja i Dialog. - 2009, nr 3, s. 38-40
2. ANGIELSKI w e-mailu : wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej jako pomocy dydaktycznej w nauczaniu języka angielskiego / Olga Aleksandrowska // Języki Obce w Szkole. - 2009, nr 1, s. 140-143
3. BIBLIOTEKA w dobie Internetu / Urszula Knop // Bibliotekarz. - 2010, nr 3, s. 7-10
4. E-LEARNING - innowacyjna metoda transferu i aplikacji wiedzy w edukacji / Aleksandra Dyba // W: SPOŁECZEŃSTWO sieci : gospodarka sieciowa w Europie Środkowej i Wschodniej / pod red. Sławomira Partyckiego. - Lublin : Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2011. - T. 2. - S. 164-176
5. E-LEARNING : co jeszcze przed nami? / Andrzej Jaszczuk // Edukacja i Dialog. - 2010, nr 5/6, s. 23-25
6. E-LEARNING : nowe wyzwania rozwojowe i edukacyjne? / [aut.] Anna Brzezińska [i in.] // Remedium. - 2011, nr 9, s. 1-3

7. E-LEARNING jako innowacja pedagogiczna / Agata Waszek // Wszystko dla Szkoły. - 2010, nr 12, s. 18-23
8. E-LEARNING jako ważna forma współczesnej edukacji / Grażyna Cęcelek // Gazeta Szkolna. - 2009, nr 49, s. 15
9. E-LEARNING platforms evaluation dilemmas / Bruno Jacobfeuerborn // Edukacja. - 2010, nr 2, s. 75-79
10. E-LEARNING szansą dla skazanych / Monika Adrulewicz ; rozm. przepr. Elżbieta Szlęzak-Kawa // Forum Penitencjarne. - 2011, nr 2, s. 10-11
11. E-LEARNING w bibliotece - praktyczne wskazówki / Małgorzata Czub // Poradnik Bibliotekarza. - 2010, nr 9, s. 35-37
12. E-LEARNING w doradztwie i komplementarnym nauczaniu pierwszej pomocy i edukacji dla bezpieczeństwa / Marian Stebelski // Gazeta Szkolna. - 2010, nr 11/12, s. 18-19
13. E-LEARNING w gimnazjum / Krzysztof Winnicki // W: SZKOŁA w dobie Internetu / red. nauk. Andrzej Nowak, Katarzyna Winkowska-Nowak, Ludmiła Rycielska. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. - S. 139-155
14. E-LEARNING w polskiej szkole : recepta na sukces nowoczesnego uczenia języków obcych, czy nowy problem nauczycieli? / Paweł Szerszeń // Gazeta Szkolna. - 2009, nr 9/10, s. 7
15. E-LEARNING w pracy z uczniem uzdolnionym matematycznie / Grażyna Polasiak // Magazyn Szkolny. - 2/329 (październik 2009), s. 34
16. E-LEARNINGOVE modely procesu vyučovania na vysokých školach / Anna Kutná // W: SZKOŁA w perspektywie XXI wieku : terażniejszość - przyszłość : cz. 2 : nowe technologie i perspektywy przemian w procesach edukacyjnych / pod red. Sławomira Kozieja. - Kielce : Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, 2009. - S. 35-40
17. E-PRZEDSZKOLE - analiza skutków rozprzestrzeniania się e-learningu w nauczaniu dzieci / Aleksandra Nowak, Marcin Ograbek, Katarzyna Świniarska // W: EDUKACJA alternatywna w XXI wieku / red. nauk. Zbyszko Melosik i Bogusław Śliwerski. - Kraków : Impuls, 2010. - S. 445-450
18. EDUKACJA online w opinii studentów / Marta Czechowska-Bieługa // Praca Socjalna. - 2009, nr 3, s. 122-132
19. EFEKTYWNOŚĆ e-kształcenia i e-dokształcania zawodowego - studia przypadków / Iwona Kacák // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2010, nr 4, s. 64-72
20. EUROPOL, czyli inny sposób na zdobywanie kwalifikacji do nauczania języka hiszpańskiego / Ewa Piech // Meritum. - 2010, nr 1, s. 91-94
21. INTERNETOWY kurs modlitwy jako przykład e-learningu wprowadzającego w czytanie Biblii / Zbigniew Paweł Maciejewski // Katecheta. - 2009, nr 2, s. 75-77
22. INTERWENCJA kryzysowa w szkole [kurs on-line, 1] / Jarosław Jagieła // Psychologia w Szkole. - 2009, nr 3, s. 38-45
23. INTERWENCJA kryzysowa w szkole [kurs on-line 1, moduł 2] / Jarosław Jagieła // Psychologia w Szkole. - 2009, nr 4, s. 56-67
24. INTERWENCJA kryzysowa w szkole [kurs on-line 1, moduł 3] / Jarosław Jagieła // Psychologia w Szkole. - 2010, nr 1, s. 50-54
25. INTERWENCJA kryzysowa w szkole [kurs on-line 1, moduł 4] / Jarosław Jagieła // Psychologia w Szkole. - 2010, nr 2, s. 151-158
26. KILKA uwag na temat bezpieczeństwa (prawnego) w kontekście nauczania online / Aneta Kwiecień, Dariusz Kwiecień // Meritum. - 2010, nr 2, s. 85-88
27. KOŁO matematyczne na miarę XXI wieku czyli e-learning w pracy z uczniem uzdolnionym matematycznie / Grażyna Polasiak // Wszystko dla Szkoły. - 2010, nr 5, s. 21
28. KSZTAŁCENIE na odległość a rynek pracy / Alina Maria Basak // Nauczyciel i Szkoła. - 2009, nr 3-4, s. 133-144
29. KSZTAŁCENIE na odległość ważnym wyzwaniem dla edukacji w społeczeństwie informacyjnym / Grażyna Cęcelek // Nauczyciel i Szkoła. - 2010, nr 3, s. 63-72

30. LEKCJE on-line jak żywe [polska edukacja za granicą] / Witold Salański // Głos Nauczycielski. - 2010, nr 8, s. 13
31. LOGIN: biblioteka : nowy kurs online dla bibliotekarzy / Ewa J. Kurkowska, Anna Wołodko // Bibliotekarz. - 2011, nr 5, s. 15-17
32. MOODLE : zabawa, przyjemność i uczenie się w jednym / Urszula Kośla // Biblioteka w Szkole. - 2009, nr 7-8, wkładka: Biblioteka - Centrum Informacji, s. (19-20)
33. MOŻLIWOŚCI wykorzystania platformy Moodle w gimnazjum na przykładzie kursu przygotowującego do egzaminu gimnazjalnego z języka niemieckiego / Katarzyna Wilk // Częstochowski Biuletyn Oświatowy. - 2010, nr 3, s. 30-37
34. MULTIMEDIA i oprogramowanie społecznościowe w kształceniu inżynierów / Ryszard Robert Gajewski // Edukacja. - 2010, nr 2, s. 57-62
35. NAUCZANIE na odległość : wczoraj i dziś / Agnieszka Heba // Nauczyciel i Szkoła. - 2009, nr 3-4, s. 145-152
36. NAUCZYCIEL w Sieci [e-learning] / Tomasz Zdunek // Gazeta Szkolna. - 2009, nr 36, s. 8
37. NAUCZYCIELE języków obcych, moodlemy się! / Anna Turula // Języki Obce w Szkole. - 2010, nr 3, s. 58-68
38. NAUKA języków obcych w cyberprzestrzeni / Beata Buksińska // W: CYBERSWIAT - możliwości i zagrożenia / red. nauk. Józef Bednarek, Anna Andrzejewska. - Warszawa : Wydawnictwo Akademickie "Żak", 2009. - S. 67-85
39. NIE bój się e-learningu / Krzysztof Wojewodzic, Andrzej Grzybowski // Psychologia w Szkole. - 2011, nr 3, s. 54-58
40. NOWOCZESNA forma kształcenia online w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie / Bożena Lewandowska // Poradnik Bibliotekarza. - 2011, nr 9, s. 15-16
41. O KULISACH międzynarodowej współpracy głogowskiego przedszkola / Ewa Kurzak // Dyrektor Szkoły. - 2011, nr 3, dodatek: Przed Szkołą, s. (16-20)
42. PAMIĘĆ, wiedza, motywacja : jak wykorzystywana jest sztuczna inteligencja w systemach e-learningowych? / Krzysztof Wojewodzic // Edukacja. - 2010, nr 2, s. 95-98
43. PLANOWANIE językowych kursów b-learningowych / Jolanta Zygnerska-Hajduk // Języki Obce w Szkole. - 2010, nr 2, s. 73-78
44. PRAKTYCZNA strona tworzenia językowych kursów b-learningowych / Dominika Goltz-Wasiucionek // Języki Obce w Szkole. - 2009, nr 2, s. 95-97
45. PROJEKTOWANIE ćwiczeń i kursu blended-learningowego / Anna Dymel // Języki Obce w Szkole. - 2010, nr 5, s. 40-47
46. THE distance-learning : English writing project [nauczanie na odległość języka angielskiego jako drugiego języka obcego] / Santayana Manuel, John P. Kolasiński // W: PRZESTRZEŃ edukacyjna wobec wyzwań i oczekiwań społecznych / red. nauk. Irina Surina. - Kraków : Impuls, 2010. - S. 375-383
47. TWORZENIE materiałów dydaktycznych w nauczaniu zdalnym / Anna Szelaąg // Biblioteka w Szkole. - 2011, nr 7-8, wkładka: Biblioteka - Centrum Informacji, s. (3-8)
48. UCZĄ się przez Intranet [nauczanie na odległość więźniów] / Zdzisław Trzciniński // Forum Penitencjarne. - 2010, nr 3, s. 12
49. USŁUGI bibliotek naukowych w dostarczaniu informacji elektronicznej w edukacji na odległość / Bogumiła Konieczny-Rozenfeld // W: CYBERSWIAT - możliwości i zagrożenia / red. nauk. Józef Bednarek, Anna Andrzejewska. - Warszawa : Wydawnictwo Akademickie "Żak", 2009. - S. 86-100
50. WCZESNE wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego [kurs on-line, 2] / Nela Grzegorzczak-Dłuciak, Ewa Kuliga-Musioł // Psychologia w Szkole. - 2009, nr 3, s. 46-51
51. WCZESNE wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego [kurs on-line 2, moduł 2] / Nela Grzegorzczak-Dłuciak, Ewa Kuliga-Musioł // Psychologia w Szkole. - 2009, nr 4, s. 68-75
52. WCZESNE wspomaganie rozwoju dziecka niepełnosprawnego [kurs on-line 2, moduł 3] / Nela Grzegorzczak-Dłuciak, Ewa Kuliga // Psychologia w Szkole. - 2010, nr 1, s. 55-59

53. WEB 2.0 w edukacji jako efekt zmiany kulturowej / Natalia Walter // W: KULTURA popularna - tożsamość - edukacja / pod red. Darii Hejwosz, Witolda Jakubowskiego. - Kraków : Impuls, 2010. - S. 315-324
54. WYBRANE aspekty zastosowania e-learningu w bibliotece / Anna N. Gruca // Poradnik Bibliotekarza. - 2010, nr 3, s. 10-13
55. WYKŁAD to nie wszystko : korzyści płynące z wykorzystania platformy edukacyjnej Moodle na uczelniach wyższych / Katarzyna Norkowska // Języki Obce w Szkole. - 2009/2010, nr 6 (numer specjalny), s. 201-204
56. WYKORZYSTANIE narzędzi informatycznych w kształceniu zdalnym i zarządzaniu wiedzą / Sergo Kuruliszwili // Praca Socjalna. - 2009, nr 2, s. 112-121
57. ZAPEWNIANIE jakości w nauczaniu poprzez narzędzia e-learningu / Karl Knispel // Edukacja Ustawiczna Dorosłych. - 2009, nr 2, s. 94-100
58. ZASOBY informacyjne i narzędzia informatyczne wspomagające e-kształcenie w bibliotece akademickiej / Krzysztof Moskwa // Przegląd Biblioteczny. - 2009, z. 4, s. 461-481
59. ZASTOSOWANIE platformy edukacyjnej Moodle na lekcjach języka obcego / Marzena Żylińska // Meritum. - 2010, nr 1, s. 66-70
60. ZNACZENIE e-kursów w zdalnym uczeniu się / Elżbieta Jarosińska // Edukacja. - 2010, nr 2, s. 62-66

PUBLIKACJE ZWARTE (KSIĄŻKI)

61. E-BIZNES : nowa gospodarka / Tomasz Teluk. - Gliwice : Helion, 2002. - 236 s. : il. ; 24 cm. - ISBN 83-7197-844-8
62. E-LEARNING : tajniki edukacji na odległość / Marlena Plebańska. - Warszawa : C.H. Beck, 2011. - 236 s. : il. ; 24 cm. - (Zarządzanie). - ISBN 978-83-255-1920-9
63. E-LEARNING dla nauczycieli / Stanisław Szablowski. - Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, 2009. - 210 s. : il. ; 25 cm. - ISBN 978-83-7586-012-2
64. E-LEARNING wyzwaniem dla bibliotek : materiały z ogólnopolskiej konferencji, Elbląg, 23-24 września 2009 r. / [red. tomu Bożena Boryczka]. - Warszawa : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2009. - 168 s. : il. ; 21 cm. - (Propozycje i Materiały / Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich ; 79). - ISBN 978-83-61464-25-9
65. EDUKACJA dorosłych za granicą / Józef Półturzycki. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 1998. - 427 s. ; 24 cm. - (Biblioteka Edukacji Dorosłych ; t. 15). - ISBN 83-7174-084-0
66. EDUKACJA na odległość : kodyfikacja pojęć, reguł i procesów / Stanisław Juszczyk. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2002. - 241 s. ; 24 cm. - (Multimedialna Biblioteka Pedagogiczna). - ISBN 83-7322-291-X
67. EDUKACJA na odległość : nowe technologie w informacji i bibliotekarstwie = Distance Education : new Technologies in Information and Librarianship / red. nauk. Maria Kocójowa. - Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 2003. - 261 s. : fot. ; 24 cm. - (Materiały z Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego ; no 14). - ISBN 83-233-1750-X
68. EDUKACJA techniczna i informatyczna : kreowanie nowoczesnego modelu kształcenia = Technology & computer education : creation of modern model of teaching and learning / pod red. Marii Kajdasz-Aouil, Andrzeja M. Michalskiego i Elżbiety Podoskiej-Filipowicz. - Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2005. - 500 s. : il. ; 24 cm. - ISBN 83-233-1750-X
69. INFORMATYCZNE przygotowanie nauczycieli : konkurencja edukacji informatycznej / pod red. Jacka Migdałka i Barbary Kędzierskiej. - Kraków : RABID, 2002. - 429 s. : il. ; 21 cm. - ISBN 83-88668-36-6
70. KSZTAŁCENIE na odległość : podstawy dydaktyki / Józef Bednarek, Ewa Lubina. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN : MIKOM, 2008. - 244 s. ; 24 cm. - ISBN 978-83-01-15471-4

71. MEANDRY e-learningu / Grażyna Penkowska. - Warszawa : Difin, 2010. - 172 s. : il. ; 23 cm. - ISBN 978-83-7641-281-8
72. NAUCZANIE na odległość - nowa szansa dla edukacji / red. Ewa Okoń-Horodyńska. - Tychy : Śląskie Wydawnictwa Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Nauk Społecznych, 1999. - 116 s. : il. ; 24 cm. - (Prace Naukowe i Konferencyjne / Wyższa Szkoła Zarządzania i Nauk Społecznych w Tychach). - ISBN 83-909523-4-3
73. NOWE formy komunikacji społecznej w europejskiej przestrzeni edukacyjnej / Monika Krakowska. - Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 2008. - 183 s. : rys., wyk. ; 24 cm. - (Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego ; 1294) (Prace z Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej / pod red. Marii Kocójowej ; z. 16). - ISBN 978-83-233-2497-3
74. NOWE technologie w edukacji / Roman Lorens. - Warszawa ; Bielsko-Biała : Wydawnictwo Szkolne PWN, 2011. - 192 s. : il. ; 24 cm + płyta CD. - (ParkEdukacja). - ISBN 978-83-262-0989-5
75. PEDAGOGIKA @ środki informatyczne i media / pod red. Macieja Tanasia. - Wyd. 2. - Warszawa : Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP ; Kraków : Impuls, 2005. - 213 s. ; 24 cm. - ISBN 83-7308-595-5
76. PLATFORMY edukacyjne : administrowanie i zarządzanie / Barbara Gocłowska, Zdzisław Łojewski. - Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2008. - 138 s. : il. ; 24 cm. - ISBN 978-83-227-2789-8
77. PRZEWODNIK po e-learningu / Marek Hyla. - Wyd. 3 uaktual. - Kraków : ABC. Wolters Kluwer, 2009. - 351 s. : il. ; 25 cm. - (HR / Wolters Kluwer Polska) (Szkolenia / Wolters Kluwer Polska). - ISBN 978-83-7526-697-9

*Opracowała mgr Katarzyna Herich – nauczyciel bibliotekarz,
Wydział Informacji Bibliograficznej PBW w Katowicach.*

REGIONALIA

Bogna Koziół*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach***ŚLAD TWÓRCZOŚCI WIELKIEGO ŚLĄZAKA KS. DR. EMILA SZRAMKA W ZBIORACH
CZYTELNI PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIEJ
IM. J. LOMPY W KATOWICACH**

Książd Szramek tak mocno wrósł w pejzaż przedwojennych Katowic, tak dużo w nich znaczył, że jakiegokolwiek nie tknęłoby się tematu: nauki, kultury, sztuki, literatury czy spraw narodowościowych zawsze w końcu dochodzi się do jego nazwiska... Był człowiekiem pogranicza polsko-czesko-niemieckiego [1].

Książd dr Emil Szramek żył na przełomie XIX i XX wieku, w latach 1887-1942. Pochodził z Tworkowa na Opolszczyźnie. Urodził się w rodzinie robotniczej. Po ukończeniu gimnazjum w Raciborzu, studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Lata jego studiów to okres unormowanych po kulturkampfe stosunków między rządem pruskim a Kościołem. W 1910 r. ukończył studia i jako kapłan pracował kolejno w: Miechowicach, Tychach, Zabrze i Mikołowie. Przebywając w poszczególnych parafiach książd Szramek miał okazję do bezpośrednich spotkań oraz współpracy z działaczami narodowymi, np. z ks. Aleksandrem Skowrońskim i ks. Janem Kapicą. Szczególnie owocnym w tym względzie był okres powstań śląskich i plebiscytu. Ks. E. Szramek należał do grona założycieli Towarzystwa im. św. Jacka, w którym pełnił funkcję sekretarza. W tym też okresie był współautorem dwóch znaczących wydawnictw: *W obronie polskośći Górnego Śląska oraz Das Recht auf die Muttersprache in Lichte des Christentums (Prawo do języka ojczystego w świetle chrystianizmu)*.

Ks. Szramek brał czynny udział w polskiej akcji plebiscytowej, zamieszczając wiele artykułów w ówczesnej prasie polskiej, zwłaszcza w *Głosach znad Odry*, których był sekretarzem. We wszystkich publikacjach bronił naturalnego prawa Górnoszlązaków do języka polskiego. Był krzewicielem oświaty i kultury polskiej na Śląsku. Działalność naukową duchowny rozpoczął od napisania pracy doktorskiej w 1914 r. Po utworzeniu Administracji Apostolskiej dla Górnego Śląska został kanczlerzem kurii w Katowicach, odpowiadał też za budowę katedry katowickiej. Będąc prezesem Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku, organizował wieczory dyskusyjne, wygłaszał odczyty. Należał do najwybitniejszych bibliofilów i koneserów sztuki. Był w gronie inicjatorów utworzenia Biblioteki Śląskiej w Katowicach i przewodniczył Radzie Muzealnej Muzeum Śląskiego w Katowicach. Duchowny ten [...] *należał do najważniejszych przedstawicieli polskiej inteligencji górnośląskiej [2].*

W 1926 r. ks. Szramek został proboszczem parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Katowicach, jednej z najbardziej prestiżowych w mieście. W tym okresie parafię tworzyli zarówno Polacy, jak i Niemcy. Nowo

mianowany proboszcz musiał brać to pod uwagę i tak prowadzić pracę duszpasterską, aby – skupiając przy sobie polskich wiernych – nie utracić zaufania katolików niemieckich, dla których na podstawie Konwencji Genewskiej istniało odrębne duszpaństwo w języku niemieckim. Dzięki swej postawie kapłana i Polaka wiele także uczynił dla repolonizacji centralnej parafii katowickiej. Po wybuchu II wojny światowej Niemcy zażądali, aby opuścił parafię i udał się do Generalnej Guberni. Ks. Szramek odmówił i 8 kwietnia 1940 r. został aresztowany przez gestapo. Zginął 13 stycznia 1942 r., zamęczony w obozie koncentracyjnym w Dachau.

W kościele Mariackim w Katowicach, gdzie ks. Szramek był przez 16 lat proboszczem znajduje się marmurowa tablica przypominająca życie i pracę tego wielkiego kapłana i działacza narodowego, naukowca i publicysty. Także plac wokół kościoła Mariackiego nazwano imieniem Błogosławionego Księdza Emila Szramka.

Fragment tablicy pamiątkowej w kościele Mariackim w Katowicach

Fot. B. Kozioł

Ks. Szramek przez 12 lat był prezesem Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku (1927-1939). Towarzystwo to powstało w 1920 r., w wyniku przekształcenia Górnośląskiego Towarzystwa Literackiego. Było ośrodkiem badań naukowych, skupiającym ówczesną śląską inteligencję. Wyniki badań i dociekań naukowych publikowano na łamach *Roczników Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku*, drukowanych w Drukarni Karola Miarki w Mikołowie.

Czytelnia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach posiada w swoich zbiorach komplet sześciu tomów *Roczników Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku*, wydanych w latach 1929-1938. *Roczniki* te ukazały się nakładem Towarzystwa.

Tom pierwszy ukazał się w 1929 r. W krótkim wstępie wskazano cele jego wydania, pisząc między innymi, że: *Największy polski ośrodek przemysłowy, najbo-*

gatsze polskie zagłębie górnicze, wielkie skupienie ludności o wielostronnych potrzebach – nie posiada dotychczas żadnego organu, w którym zagadnienia przeszłe lub obecne byłyby omawiane nie z publicystycznego, ale z naukowego stanowiska. Jako taki organ zamierzone są niniejsze „Roczniki”, które będą jednakową uwagą poświęcały badaniom historycznym nad Śląskiem i studjom nad jego obecnym życiem [3].

Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku w założeniu redakcji miały publikować rezultaty badań historycznych nad dziejami Śląska, studia na temat ówczesnej sytuacji tych ziem, z położeniem szczególnego nacisku na ukazanie obrazu życia kulturalnego oraz kronikę dostarczającą informacji o śląskim życiu umysłowym, powstających i działających tutaj instytucjach, towarzystwach, szkołach. Program ten znalazł odzwierciedlenie w układzie *Roczników*, który bez większych zmian zachował się aż do ostatniego – szóstego tomu. Zgodnie z wcześniej wytyczonym celem, wydawnictwo to charakteryzowało się tematyczną różnorodnością. W kolejnych tomach zamieszczano artykuły, sprawozdania i rozprawy z zakresu: śląskiej historii, sztuki sakralnej, etnografii, gospodarki, a nawet geologii. Uzupełnieniem każdego tomu były recenzje omawiające nowości wydawnicze dotyczące regionu, a także noty, w których prezentowano czytelnikom różne organizacje i towarzystwa mające wpływ na życie kulturalne na Śląsku.

Na łamach kolejnych tomów *Roczników* ks. Szramek przedstawił biogramy, a później także monografie śląskich działaczy, osób duchownych, których najczęściej znał osobiście. Najbardziej znane postacie to: ks. Jan Kapica, ks. Aleksander Skowroński i ks. Norbert Bonczyk. Biogramy tych osób, napisane przez ks. Szramka, to nie tylko zbiór istotnych faktów z ich życia. Ukazują one tych ludzi z ich wadami i zaletami. Opisy przeplatane są cytatami, co bardzo przybliżyło ich czytelnikom. Działalność tych osób, a zwłaszcza ewolucja ich postaw została przedstawiona na tle ważnych wydarzeń z dziejów Śląska. Na końcu monografii zamieszczona jest bibliografia prac danego twórcy.

Najbardziej znany tekst ks. Szramka został opublikowany w czwartym tomie *Roczników*, w 1934 r. Jest to rozprawa *Śląsk, jako problem socjologiczny*. Nie jest zbyt obszerna objętościowo, ale wymienia wszystkie ważne dla Śląska zagadnienia. Praca składa się z czternastu rozdziałów, których tytuły są bardzo wymowne i przytoczone celowo:

1. Narożnikowy charakter ŚLĄSKA;
2. Rasowa strona problemu;
3. Zagadnienia narodowe;
4. Narodowa decyzja jednostki;
5. Składnik problemu państwowo-polityczny;
6. Antagonizm tubylców i przybyszów;
7. Ekonomiczne podłoże problemu;
8. Widmo kwestii żydowskiej;
9. Próba konsolidacji przez inteligencję;
10. Polityczne oblicze Śląska Górnego;
11. Katolickość Górnoślązaków;
12. Przeszkody w działaniu religii;
13. Symbolika krajobrazu;

14. Misja Śląska.

Ciekawostka: Do rozdziału czternastego autor wybrał motto Josepha von Eichendorffa (oczywiście w języku oryginalnym – niemieckim), a zakończenie tegoż stanowi cytata z łacińskiego hymnu kościelnego w przekładzie na [sic!] język polski. Dobór źródeł, zarówno w języku polskim jak i w niemieckim, świadczy o tym, że polski badacz starał się przedstawić skomplikowany problem Górnego Śląska wieloaspektowo i jak najbardziej obiektywnie.

W ramach uzupełnienia szóstego – ostatniego tomu, wydanego w 1938 r., rubryka *Zumysłowego życia Śląska* zawiera między innymi informację dotyczącą Instytutu Pedagogicznego w Katowicach: wskazuje cele jakim ma służyć, przedstawia jego szczegółowy program oraz wymienia z imienia i nazwiska prelegentów z poszczególnych dziedzin wiedzy. W dalszej części wspomniana jest Biblioteka i Czytelnia Pedagogiczna, jako „jeden z warsztatów pracy” katowickiego IP. Podany został również szczegółowy, ówczesny stan posiadania Biblioteki: ogółem 6000 pozycji inwentarzowych oraz 80 czasopism krajowych i zagranicznych.

PRZYPISY:

- [1] K. Heska-Kwaśniewicz, *A będą z Ciebie jednego – tysiące. O księdzu Emilu Szramku*, „Śląsk” 1994, nr 4, s. 12.
- [2] A. Steuer, *O duszę polską. Wystawa historyczna o działalności duchowieństwa śląskiego w XIX i XX w.*, Katowice 1991, s. 130.
- [3] „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku”, 1929, t. 1, s [1].

*Mgr Bogna Koziol – nauczyciel bibliotekarz,
kierownik Czytelni PBW w Katowicach.*

Z RELACJI UCZESTNIKA

Anna Marcol*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach***EDUKACJA WOBEC WYZWAŃ MIGRACYJNYCH – RELACJA Z KONFERENCJI**

25 października 2011 r. Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach, we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Metodyczno-Edukacyjnym *Metis* w Katowicach, zorganizował konferencję pod hasłem *Edukacja wobec wyzwań migracyjnych*. Honorowy patronat nad konferencją objął Marszałek Województwa Śląskiego – Adam Matusiewicz oraz Śląski Kurator Oświaty – Stanisław Faber, co dowodzi, że problematyka migracji coraz częściej dotyczy także naszego regionu.

Podczas konferencji zaprezentowano pięć referatów. Tematykę wielokulturowości i imigracji przybliżył zebrany Krzysztof Kobiałka (RODN „WOM”) w wystąpieniu *Zagadnienie wielokulturowości w obliczu imigracji*, porównując sytuację w Polsce – kraju długo wolnym od imigrantów – z państwami wielokulturowymi, takimi, jak Stany Zjednoczone.

Następnie głos zabrała Anna Dziegiel (ROM-E *Metis*), która przygotowała prezentację na temat *Migracje jako wyzwanie dla polskiego systemu edukacji*. Celem wystąpienia było uświadomienie nauczycielom trudności związanych z emigracją i reemigracją polskich uczniów, zjawiskiem eurosieroctwa oraz problemami związanymi z nauczaniem uczniów-cudzoziemców w polskich szkołach. Prelegentka podkreśliła ważną rolę nauczyciela w uświadamianiu rodzicom i uczniom negatywnych skutków migracji. Nauczyciel powinien być także wyczulony na sytuację uczniów pozostawionych czasowo bez opieki, których rodzice pracują za granicą. Często ich status prawny jest nieuregulowany. Nieobecność rodziców wpływa niekorzystnie na ich motywację do nauki i stan emocjonalny, co skutkuje gorszymi ocenami i problemami wychowawczymi. Obecnie eurosieroty można traktować jako uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Wsparcie nauczyciela jest także niezbędne w przypadku polskich uczniów powracających z emigracji, którzy muszą pokonać barierę językową, wyrównać różnice programowe oraz poznać zasady funkcjonowania polskiej szkoły. Często stają przed tymi samymi problemami, co uczniowie cudzoziemscy.

Zdaniem prelegentki, w przypadku uczniów cudzoziemców rola nauczycieli ogranicza się do pogłębiania wiedzy na temat innych kultur oraz:

- rozpoznania sytuacji i problemów dzieci i młodzieży uwikłanej w migracje,
- dostosowania specyfiki pracy szkoły do ich potrzeb,
- zapobiegania konfliktom, wykluczeniu i zwalczania stereotypów,
- współpracy z rodzicami,
- wspomagania procesu integracji, która jest najlepszą formą akulturacji.

Zagadnienie prawnych regulacji z zakresu edukacji i integracji dzieci migrantów w szkołach (*Uczeń cudzoziemiec w polskiej szkole. Zarys przepisów*) omówiła Agnieszka Kosowicz z Polskiego Forum Migracyjnego w Warszawie, odwołując się do doświadczeń PFM. Fundacja ta specjalizuje się w udzielaniu pomocy psychologicznej i zawodowej migrantom, wspiera szkoły i przedszkola pracujące z uczniami cudzoziemcami, przyczynia się do budowania pozytywnych relacji między ludnością napływową i polską większością. Prelegentka odwo-

łała się do Konstytucji RP oraz artykułu 94a *Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty*, który dotyczy uczniów cudzoziemców.

Krajem wielokulturowym są Indie, którym poświęcił swoje wystąpienie (*Bogactwo w odmienności kulturowej*) Przemysław Fabjański – dyrektor Akademickiego Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Chorzowie, nauczyciel geografii i podróżnik. Odwołując się do prezentacji multimedialnej, przybliżył zebrany swoje wyprawy z uczniami do Indii oraz ich pracę wolontariacką na rzecz tamtejszych społeczności. Dotychczas zorganizował kilkanaście wyjazdów, podczas których młodzież miała okazję otworzyć się na inne kultury oraz poznać Dalajlamę, Matkę Teresę z Kalkuty i ojca Mariana Żelazka – nestora polskich misjonarzy, który Indie traktował jak swoją drugą ojczyznę.

Ostatni referat, *Problemy w edukacji dzieci migrantów na przykładzie szkół województwa śląskiego*, przedstawiła Marzena Zabiegała z Kuratorium Oświaty w Katowicach. Prelegentka odniosła się do danych statystycznych, w świetle których w roku szkolnym 2010/2011 do szkół na terenie naszego województwa uczęszczało 295 uczniów cudzoziemskich (Niemców, Francuzów, Włochów, Wietnamczyków, Czeczenów, Ukraińców, Bułgarów, Czechów i innych). Praca z nimi jest wyzwaniem dla nauczycieli ze względu na różnice kulturowe i religijne oraz problemy językowe. Przed szkołami stoi zatem wiele zadań związanych z przygotowaniem nauczycieli, uczniów i rodziców do integracji z cudzoziemcami. W przyszłości problem ten może bowiem w coraz większym stopniu dotyczyć także naszego regionu.

Planowane są kolejne konferencje na temat wielokulturowości, dalsze szkolenia w tym zakresie oraz budowa platformy wymiany doświadczeń na stronie internetowej Kuratorium Oświaty w Katowicach.

*Mgr Anna Marcol – nauczyciel bibliotekarz,
PBW w Katowicach.*

Monika Kulik

Biblioteka Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

INFORMATOLOGIA – ODTĄD BEZ TAJEMNIC

SPRAWOZDANIE Z WYKŁADU DR. HAB. REMIGIUSZA SAPY *INFORMATOLOG WOBEC KOMUNIKACJI NAUKOWEJ: BADACZ, PROJEKTANT, DIAGNOSTA I WDROŻENIOWIEC*

25 października 2011 r. Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach miał przyjemność gościć dr. hab. Remigiusza Sapę [1] z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Badacz wygłosił wykład poświęcony zagadnieniom informatologii – nauki o informacji naukowej, [...] *której rodowód związany jest genetycznie z od dawna uprawianymi dziedzinami praktyki – bibliotekarstwem i bibliografią, mającymi na celu gromadzenie, przechowywanie, opisywanie i udostępnianie dorobku kulturalnego ludzkości* [2].

Informatologia przez swoją złożoność i wielowymiarowość stanowi nie lada wyzwanie dla młodych naukowców. R. Sapa podzielił swój wykład na kilka części, w których kolejno wyjaśnił istotę problemu. Przypomnił podstawowe definicje oraz obszary badań nauki o informacji, przybliżył specyfikę pracy informatologa oraz jego zadania. Bardziej skomplikowane treści zilustrował przykładami z życia, co pozwoliło licznie zgromadzonym

słuchaczom – pracownikom Instytutu i studentom – zrozumieć meritum poruszonego tematu.

Prelegent zwrócił szczególną uwagę na wizerunek informatologa oraz zadania, jakie przed nim stoją: badanie, projektowanie, diagnozowanie i wdrażanie systemów informacyjnych. Rozpoczął od zaprezentowania roli informatologa jako badacza, którego zadaniem ma być dążenie do poznawania, rozumienia informacji, przy równoczesnym dostrzeganiu relacji między ludźmi a informacją, a przez to – usprawniania do niej dostępu. Jest to możliwe wówczas, gdy informatolog będzie w stanie odpowiedzieć na pytanie: jakie prawa rządzą światem utrwalonej informacji. Świadomość tego sprawi, że stanie się projektantem. Przy współpracy z innymi specjalistami stworzy efektywny system informacyjny. Praca w zespole decyduje tu bowiem o sukcesie.

Jednak, aby stworzyć dobry system, nie można zapomnieć o kolejnym zadaniu, jakie stoi przed informatologiem. Wspomaganie wyborów usług i produktów informacyjnych w oparciu o wyniki badań czyni z niego diagnostę. Ten punkt wystąpienia pozwolił wysnuć wniosek, że przed młodymi adeptami dyscypliny stoi ogromne zadanie – przekładania wyników prowadzonych badań na praktyczne rozwiązania. Stąd wygłoszony został apel, skierowany zwłaszcza w kierunku studentów, aby w przyszłości uzupełniali tę lukę w obrębie swojej dyscypliny i ulepszali bibliotekarską rzeczywistość. W taki sposób staną się wdrożeniowcami, a więc wykonają kolejne z zadań stojących przed informatologami.

Temat poruszony przez dr. Sapę, mimo że na pierwszy rzut oka skomplikowany, został przedstawiony w bardzo przystępny i interesujący sposób. Prelegent w swoim wystąpieniu, oprócz odwołań do codziennego życia, przywołał wiele prac specjalistów z dziedziny, zachęcając do samodzielnych poszukiwań odpowiedzi na pytania postawione w wykładzie. Wszystko to złożyło się na zainicjowanie ciekawej dyskusji skupionej wokół aktualnej pozycji bibliologii i informatologii wśród innych dyscyplin naukowych, nazewnictwa dziedziny oraz jej tożsamości. Konkluzją było przypomnienie, iż o każdej dyscyplinie naukowej decydują jej przedstawiciele.

PRZYPISY:

- [1] Dr hab. R. Sapa jest absolwentem historii UJ i Studium Podyplomowego Informatologii IINiB UJ. Prowadzi badania w zakresie współczesnej komunikacji naukowej, funkcjonowania bibliotek akademickich w Internecie oraz środowiska informacyjnego Internetu.
- [2] M. Dembowska, *Nauka o informacji naukowej (informatologia)*, Warszawa 1991, s. 23.

Mgr Monika Kulik – bibliotekarz Biblioteki Wydziału Filologicznego UŚ w Katowicach, doktorantka Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatologii UŚ w Katowicach.

Anna Musiał

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA WSPIERA SZKOŁY I NAUCZYCIELI W REALIZACJI PROJEKTU EDUKACYJNEGO W GIMNAZJUM – RELACJA ZE SZKOLENIA

W dniach 6-7 października 2011 r. w Sulejówku odbyło się szkolenie na temat: *Biblioteka pedagogiczna wspiera szkoły i nauczycieli w realizacji projektu edukacyjnego w gimnazjum*. Celem szkolenia było przygotowanie nauczycieli bibliotek pedagogicznych do działań wspierających pracę uczniów i nauczycieli gimnazjum w realizacji projektów edukacyjnych. W seminarium uczestniczyli nauczyciele bibliotek pedagogicznych oraz konsultanci i doradcy metodyczni.

Seminarium podzielone było na sześć modułów. Pierwszy moduł dotyczył projektu edukacyjnego jako zadania dla ucznia i nauczyciela gimnazjum, wynikającego z podstawy programowej kształcenia ogólnego. W tej części omówiono treść *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. zmieniającego Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych*, wprowadzającego obowiązek realizacji projektów edukacyjnych w gimnazjum. Prelegentka przedstawiła zadania dyrektora i rady pedagogicznej, dotyczące organizacji prac nad projektem edukacyjnym oraz omówiła cele projektów:

- kształcenie w uczniach kompetencji kluczowych;
- kształcenie postaw obywatelskich;
- kształtowanie umiejętności pracy zespołowej.

Tematem drugiego modułu były wyznaczniki działalności edukacyjnej nauczyciela bibliotekarza. Ustawy oświatowe nie określają jasno obowiązków biblioteki szkolnej, nie ma w nich również zapisów na temat prowadzenia lekcji bibliotecznych i ścieżek edukacyjnych. Jedyne obowiązujący dokument, szczegółowo określający zadania biblioteki szkolnej i nauczyciela bibliotekarza, to *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej o ramowych statutach szkół z dnia 21 maja 2001 r.*; nie ma w nim jednak informacji na temat prowadzenia lekcji bibliotecznych. Podstawa programowa kształcenia ogólnego z 23 grudnia 2008 r. określa rolę biblioteki jako interdyscyplinarnej pracowni szkolnej wspierającej przygotowanie ucznia do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stworzyć uczniom warunki do zdobywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnej na zajęciach.

Temat trzeciego modułu brzmiał: *Zasoby biblioteki pedagogicznej i ich wykorzystanie w przygotowaniu projektu edukacyjnego*. Prelegentka postawiła pytanie: *Co biblioteki pedagogiczne mogą zaoferować nauczycielom szkół biorących udział w projekcie edukacyjnym?* Nauczyciele bibliotekarze biorący udział w seminarium określili rolę biblioteki pedagogicznej w realizacji projektu edukacyjnego, która polegać ma na:

- organizowaniu cyklicznych spotkań mających na celu poznanie biblioteki przez uczniów i nauczycieli;
- udostępnianiu zbiorów poprzez wypożyczenia międzybiblioteczne i tworzeniu zestawień bibliograficznych na różnorodne tematy;

- stworzeniu miejsca dla zorganizowania projektu oraz wspieraniu szkoły w jego przeprowadzeniu;
- dostarczaniu źródeł informacji.

Czwarty moduł dotyczył zasobów portalu edukacyjnego Scholaris, bezpłatnej platformy wiedzy dla nauczycieli. Portal jest stale aktualizowany i systematycznie uzupełniany o materiały zgodne z nową podstawą programową oraz rezultaty projektów edukacyjnych. Gromadzi i udostępnia użytkownikom gotowe zasoby edukacyjne oraz narzędzia dla nauczycieli do wykorzystania w przygotowaniu zajęć szkolnych. Są to scenariusze lekcji, prezentacje multimedialne, filmy, grafiki, animacje, testy, sprawdziany, poradniki i wiele innych, dzięki którym nauczyciele mają możliwość budowania własnych zasobów oraz opracowywania autorskich lekcji.

W module piątym omówiona została metoda WebQuestu i jej zastosowanie w pracy bibliotecznej. Jest to nowatorska metoda pracy z uczniami, uwzględniająca elementy uczenia się zespołowego opartego na idei konstruktywizmu, czyli budowania własnej wiedzy w oparciu o Internet. Pokazuje, że wirtualna sieć może być narzędziem pracy, a nie wyłącznie rozrywki. WebQuest został przedstawiony jako sposób na projekt edukacyjny.

W szóstym module określono obszary współpracy bibliotek szkolnych i pedagogicznych na różnych etapach przygotowania i prezentacji projektu edukacyjnego, które obejmują:

- wypożyczenia międzybiblioteczne;
- depozyty;
- zestawienia bibliograficzne na różnorodne tematy;
- kształcenie umiejętności informacyjnych;
- udostępnianie bazy danych o edukacyjnych źródłach informacji;
- spotkania dla nauczycieli na temat zdobywania i kształcenia umiejętności informacyjnych;
- popularyzowanie regionu;
- zamieszczanie projektów na stronach www.

Ciekawe wystąpienia prelegentów i dyskusje w czasie seminarium wzbogaciły wiedzę uczestników na temat sposobów efektywnego wykorzystania zasobów bibliotek pedagogicznych, wspierających realizację projektu edukacyjnego. Najważniejszym wnioskiem wpływającym z rozważań było to, że biblioteka pedagogiczna może być zarówno miejscem realizacji, jak i prezentacji rezultatów projektów realizowanych w gimnazjum.

*Mgr Anna Musiał – nauczyciel bibliotekarz,
Pracownia Komputerowa PBW w Katowicach.*

Anna Marcol

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

BIBLIOTEKARZ OBYWATELEM ŚWIATA – WARSZTATY W WYŻSZEJ SZKOLE „HUMANITAS” W SOSNOWCU

30 września 2011 r. odbyły się bezpłatne warsztaty, zatytułowane *Bibliotekarz obywatelem świata*, zorganizowane przez Bibliotekę Wyższej Szkoły „Humanitas” w Sosnowcu. Było to kolejne z cyklu corocznych spotkań poświęconych budowaniu szeroko rozumianemu wizerunkowi bibliotek. W latach 2005-2010 omawiano kwestie dotyczące: kształtowania image’u bibliotekarza, public relations, współpracy ze środowiskiem lokalnym, sposobów na zaistnienie w mediach, komunikacji interpersonalnej z czytelnikiem oraz wykorzystania narzędzi internetowych do promocji placówek. Podczas tegorocznego spotkania zwrócono z kolei uwagę na konieczność nauki języków obcych, ponieważ ich znajomość jest wizytówką każdej placówki, nastawionej na ciągły rozwój. Przybywa bowiem obcokrajowców wśród studentów, którzy są jedną z ważniejszych grup czytelników. Znajomość języków jest także istotna podczas pracy z zagranicznymi bazami danych oraz w trakcie opracowywania zbiorów obcojęzycznych. Dyrektorka Biblioteki WSH stwierdziła ponadto, iż: *Kontakty z zagranicznymi ośrodkami kultury i nauki przekonują, że kompetencje językowe są atutem na każdym stanowisku pracy i stanowią istotny walor także przy obsłudze osób korzystających z bibliotek, nie tylko obcojęzycznych. Doskonale usprawniają korzystanie ze światowych źródeł wiedzy, ułatwiają komunikację z ludźmi nauki, poszerzają możliwości interakcyjne. Doświadczają tego bibliotekarze pracujący naukowo w zagranicznych placówkach bibliotecznych, biorący udział w wyjazdach studyjnych do bibliotek naszych sąsiadów, podróżujący indywidualnie po Europie i świecie [...] [1].* Dlatego też do udziału w tegorocznych warsztatach zaproszono lektorów języka: angielskiego, niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego, które najczęściej są wykorzystywane w polskim bibliotekarstwie.

Część warsztatową poprzedziły wykłady. Jako pierwszy, głos zabrał dr Jacek Tomaszczyk z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, autor *Angielsko-polskiego słownika informacji naukowej i bibliotekoznawstwa* [2]. Celem jego wystąpienia, zatytułowanego *Organizacja nauki języka obcego*, była zachęta do samodzielnego opanowania języka angielskiego. Okazuje się bowiem, że wystarczy zapamiętać od 7.000 do 12.000 słów i poznać podstawowe reguły gramatyczne, aby posługiwać się nim w stopniu komunikatywnym. Warto też uczyć się połączeń wyrazowych, a nawet całych zdań, aby uniknąć błędów wynikających z różnorodnych znaczeń tego samego wyrazu.

J. Tomaszczyk wspomniał także o specjalistycznym języku angielskim dla bibliotekoznawców i pracowników informacji naukowej. Podpowiedział, że tekstów specjalistycznych z tych dziedzin można poszukiwać m.in. w anglojęzycznych czasopismach i książkach o charakterze fachowym i naukowym, abstraktach dołączanych do artykułów i bazach danych. Do opanowania podstaw języka specjalistycznego wystarcza znajomość 2.000 najczęściej wykorzystywanych terminów. Ich pełny zestaw można znaleźć we wspomnianym wcześniej słowniku, który udostępniono nieodpłatnie w zasobach Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

W nauce języków obcych pomocne są kursy, wyjazdy zagraniczne oraz programy językowe. Każdy z tych sposobów wymaga jednak samodzielnego zaangażowania oraz

konieczności opanowania podstawowych reguł gramatycznych i słownictwa. Zdaniem J. Tomaszczyka, jest to możliwe, jeśli dysponujemy odpowiednią ilością wolnego czasu i silną motywacją. Istotna jest także właściwa organizacja nauki, co można wyrazić za pośrednictwem następującego wzoru: $S = C \times M \times ON$ [3].

Drugi wykład, *Biblioteka podróży. Wyjazdy edukacyjne bibliotekarzy do bibliotek europejskich*, wygłosiła mgr Bogumiła Urban – dyrektor Biblioteki Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu – Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie. Celem wystąpienia było omówienie wycieczek zorganizowanych przez Sekcję Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – Okręgu w Katowicach oraz zachęta do udziału w kolejnych wyjazdach. Dotychczas ich uczestnicy mieli okazję zapoznać się z funkcjonowaniem bibliotek szkół wyższych, narodowych i ważniejszych bibliotek publicznych w: Czechach, Słowacji, Niemczech, Węgrzech, Austrii i Rumunii. Poznali nowe technologie, procedury i rozwiązania stosowane w bibliotekarstwie tych krajów oraz podobieństwa i różnice w organizacji szkolnictwa wyższego. Zainicjowali także współpracę w zakresie wymiany doświadczeń i zbiorów bibliotecznych. Wyjazdy stały się ponadto okazją do sprawdzenia poziomu znajomości języków obcych wśród polskich bibliotekarzy, który – zdaniem prelegentki – jest niezadowolający.

W drugiej części spotkania każdy bibliotekarz miał okazję uczestniczyć w jednym z czterech warsztatów językowych. Największym zainteresowaniem cieszył się język angielski, dlatego też te zajęcia odbywały się w dwóch grupach ćwiczeniowych, które prowadzili dr Jacek Tomaszczyk (grupa A) i mgr Agnieszka Nowak-Gomułka (grupa B). Równolegle odbywały się lektoraty z języka niemieckiego (mgr Katarzyna Łakomik), francuskiego (mgr Elżbieta Tyburska) i rosyjskiego (mgr Lidia Domagała).

Podczas zajęć bibliotekarze uzyskali praktyczne wskazówki dotyczące nawiązywania kontaktu z czytelnikiem-obcokrajowcem. Prowadząc dialog „na żywo” oraz odgrywając scenki rodzajowe, prezentowali swoje placówki i zbiory biblioteczne. Poznali także podstawowe zwroty związane z wyposażeniem bibliotecznym i obsługą czytelnika w wybranym przez siebie języku obcym. W przyswojeniu nowopoznanych słówek pomagały materiały, przygotowane przez lektorów. Każdy uczestnik otrzymał ponadto wykaz linków internetowych, przydatnych podczas samodzielnej nauki.

Warsztaty zorganizowane przez Bibliotekę Wyższej Szkoły HUMANITAS w Sosnowcu były okazją do zdobycia praktycznej wiedzy, niezbędnej w codziennej pracy bibliotecznej. Sprzyjały też wymianie informacji oraz integracji środowiska bibliotekarskiego, ponieważ uczestniczyli w nich pracownicy bibliotek różnych typów, także spoza Górnego Śląska i Zagłębia.

PRZYPISY:

- [1] Cyt. za: *Języki obce w bibliotece* [on-line], dostępny w WWW: <http://humanitas.edu.pl/prasa/> [dostęp: 17.10.2011].
- [2] Zob.: J. Tomaszczyk, *Angielsko-polski słownik informacji naukowej i bibliotekoznawstwa*, Katowice 2009 [on-line], dostępny w WWW: <http://www.sbc.org.pl/Content/16671/S%C5%82ownik+INiB.pdf> [dostęp: 17.10.2011].
- [3] Oznaczenia przyjęte we wzorze: S – sukces, C – czas, M – motywacja, ON – organizacja nauki.

*Mgr Anna Marcol – nauczyciel bibliotekarz,
PBW w Katowicach.*

BIBLIOTEKA POLECA

Katarzyna Czapla-Durska*Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach***O KSIĄŻKACH DLA NAJMŁODSZYCH**

Książki dla najmłodszych : od zera do trzech : poradnik / Grażyna Lewandowicz-Nosal. - Warszawa : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2011. - 117, [1] s. ; 21 cm. - (Biblioteki, Dzieci, Młodzież ; 1). - Bibliogr. przy rozdz. - Lista książek polecanych s. 115-[118]. - ISBN 978-83-61464-72-3

Od kiedy można dać dziecku książkę do ręki? – zastanawia się autorka, Grażyna Lewandowicz-Nosal, już na wstępie. Czy warto małemu człowiekowi podawać zadrukowane kartki, narażając książki na zniszczenie? Od kiedy książka powinna stanowić naturalny element rzeczywistości otaczającej malucha? Które książeczki i dlaczego są atrakcyjne dla małego odbiorcy? Na te i wiele innych pytań znajdziemy odpowiedź w poradniku.

Autorka wskazuje na książki jako źródło komunikacji ze światem, źródło wiedzy, wyobraźni, a także rozwoju wrażliwości. Wzbogaca swoje wypowiedzi interesującymi przykładami opartymi o analizę oferty wydawniczej dla najmłodszych. Opisuje m.in. leporella (książki-harmonijki), książki obrazkowe czy książki-zabawki. Podpowiada czytelnikowi, które z serii zasługują na uwagę i czym kierować się przy ich wyborze.

Omawia pierwsze dziecięce zabawy słowno-ruchowe, kołysanki, zwraca również uwagę na potrzebę ocalenia znakomitych tekstów polskiego folkloru dziecięcego. W ten sposób dochodzimy do zagadnienia klasyki literatury dziecięcej. Autorka podpowiada, czego nie może zabraknąć w edukacji młodego człowieka. Przywołuje nazwiska znanych autorów: Juliana Tuwima, Stanisława Jachowicza, Marii Konopnickiej, Wandy Chotomskiej czy Joanny Papuzińskiej.

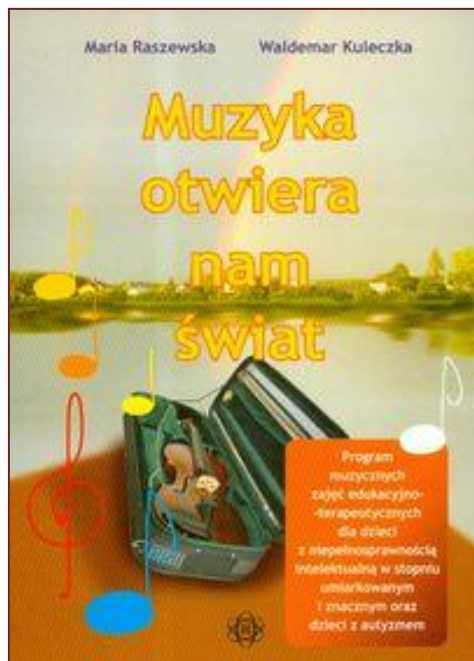
Z poradnika dowiadujemy się, jak ogromną moc – oprócz czytania – ma również proces opowiadania. Czy opowiadać może każdy? Jak opowiadać? I tak poznajemy „Dziesięć rad dobrej bajki” oraz „Żałosnego bazarza 7 grzechów głównych”. Dowiadujemy się, z których wydań baśni czy legend najlepiej korzystać.

Grażyna Lewandowicz-Nosal podpowiada, jak za pomocą książek można pomóc dzieciom w różnych trudnych sytuacjach życiowych, wskazuje na teksty osławiające malucha z trudnymi sytuacjami, np.: z pierwszymi dniami w przedszkolu, wypadaniem zębów, podpowiada jak oswoić lęk przed nocnymi straszidłami. Porusza również trudny temat rozstania, choroby, czy nawet śmierci. Bardzo wartościową stroną tej książki jest analiza rynku wydawniczego książek oraz czasopism i wydawnictw seryjnych dla najmłodszych; autorka poleca nam konkretne tytuły, czy nawet całe serie wydawnicze. Książkę kończy „Kącik dla rodziców”, gdzie autorka – wykazując duże zrozumienie dla zmęczonych rodziców – z troską oraz odpowiednią dozą krytycyzmu podpowiada, jakie książki, czasopisma czy strony internetowe pomogą w wychowaniu młodego człowieka.

Do każdego z rozdziałów dołączona jest inspirująca literatura związana z omawianym tematem. W każdej z części dowiadujemy się również czegoś o psychice małych dzieci i ich sposobie patrzenia na świat. Autorka – uwzględniając psychologię rozwojową dziecka – doskonale łączy teorię z praktyką. To właśnie przemyślane przykłady, których dostarczyło samo życie, są najmocniejszą stroną tej książki.

*Mgr Katarzyna Czapla-Durska – nauczyciel bibliotekarz,
kierownik Wypożyczalni PBW w Katowicach.*

NOWOŚCI W NASZYCH ZBIORACH

Muzyka otwiera nam świat : program muzycznych zajęć edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym oraz dzieci z autyzmem / Maria Raszewska, Waldemar Kuleczka. – Gdańsk : HARMONIA, 2009

Książka dostępna w Czytelni (sygn. cz XIX-3/23 d) i w Wypożyczalni (sygn. 165502, 166759).

Autorzy opierając się na własnych, kilkunastoletnich doświadczeniach pracy z dziećmi upośledzonymi, stworzyli koncepcję zajęć muzykoterapeutycznych. Treści programu były realizowane w grupach wiekowych od 3 do 10 lat. Prezentowane zajęcia można modyfikować w zależności od możliwości dzieci, z którymi się pracuje. W programie autorzy przedstawili cele, metody i formy pracy oraz scenariusze. Podali przykłady zabaw i ćwiczeń, m.in. oddechowych, logopedycznych, relaksacyjnych. W drugiej części książki zaprezentowali 15 scenariuszy o różnej tematyce i dla róż-

nych grup dzieci oraz nuty z tekstami piosenek. Autorzy dołączyli do książki 3 arkusze diagnostyczne (dla dzieci autystycznych, niepełnosprawnych w stopniu znacznym i umiarkowanym), wg których powinny być badane postępy dzieci.

Relacje dziecka z wadą słuchu w szkole / Aneta Jegier, Magdalena Kosowska. – Warszawa : Difin, 2011

Książka dostępna w Czytelni (sygn. cz D X-4/22 f) i w Wypożyczalni (sygn. 167927).

Przesłaniem książki jest zwrócenie uwagi na obecność dziecka niepełnosprawnego w środowisku szkolnym. Jego prawidłowe funkcjonowanie w grupie, pokonywanie trudności i ograniczeń, zapobieżenie wykluczeniu społecznemu zależy nie tylko od wychowawców, czy rodziców, ale także od rówieśników. Autorki wprowadzają w problematykę dziecka z wadą słuchu. Charakteryzują rozwój psychoruchowy dziecka zdrowego i rozwój psychospołeczny dziecka chorego. Podają podstawy prawne edukacji ucznia z wadą słuchu. Omawiają także warunki sprzyjające integracji takiego ucznia z grupą. Zajmują się relacjami społecznymi oraz potrzebami dziecka w rodzinie i środowisku szkolnym. Oceniają (wg badań z zastosowaniem technik socjometrycznych)

stosunki panujące między uczniami. W ostatnich rozdziałach omawiają rolę nauczyciela w klasie. Książka uzupełniona jest o wskazówki do efektywniejszej pracy nauczyciela, który w klasie ma zarówno uczniów zdrowych, jak i tych z niepełnosprawnością.

Ojciec we współczesnej rodzinie : kontekst pedagogiczny / Tomasz Sosnowski. – Warszawa : Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 2011

Książka dostępna w Czytelni (sygn. cz XVI-8/85) i w Wypożyczalni (sygn. 167924).

Publikacja stanowi część rozprawy doktorskiej autora. We wstępie omawia on m.in. prawny, biologiczny, duchowy, pedagogiczny aspekt ojcostwa, a także rys historyczny roli ojca w życiu rodziny oraz skutki jego nieobecności. Badając aspekt pedagogiczny ojcostwa opiera się na założeniach pedagogiki humanistycznej, której istotą jest stworzenie dziecku warunków do rozwoju intelektualnego, społecznego i kulturalnego. Podkreśla wagę relacji między ojcem, dzieckiem i matką. Trzon książki stanowią wyniki badań autora nad rolą ojca w wychowaniu dziecka w rodzinach miejskich. Analizuje on również postacie ojcowskie w wybranych serialach telewizyjnych, takich, jak: „M jak miłość” i „Klan”.

Bada, jaki wpływ na wychowanie dziecka w danej rodzinie mają najbliżsi przyjaciele ojca, jego sąsiedzi i koledzy z pracy. Opisuje modele ojcostwa we współczesnych rodzinach. Wytacza dalsze kierunki badań nad rolą ojca we współczesnej rodzinie.

*Opracowała mgr **Małgorzata Ochlust** – nauczyciel bibliotekarz,
Wydział Opracowania Zbiorów PBW w Katowicach.*

PEDAGOGICZNA BIBLIOTEKA WOJEWÓDZKA
im. Józefa Lompy

ul. kard. S. Wyszyńskiego 7, 40-132 Katowice
tel. 32 258-57-84, 32 258-38-38, fax 32 258-18-15
e-mail: biblioteka@pbw.katowice.pl

Godziny otwarcia:

WYPOŻYCZALNIA

poniedziałek – piątek 9.00 – 19.00
sobota 8.00 – 14.00

CZYTELNIA

poniedziałek – piątek 8.00 – 19.00
sobota 8.00 – 14.00

PRACOWNIA KOMPUTEROWA

poniedziałek, wtorek, piątek 9.00 – 15.00
środa, czwartek 9.00 – 17.00

WYDZIAŁ ZBIORÓW SPECJALNYCH
– ZBIORY AUDIOWIZUALNE

poniedziałek, środa, piątek 8.00 – 14.30
wtorek, czwartek 10.00 – 17.00

WYDZIAŁ INFORMACJI BIBLIOGRAFICZNEJ

poniedziałek – piątek 8.00 – 15.00

WYDZIAŁ INSTRUKTAŻOWO-METODYCZNY
EDUKACJI REGIONALNEJ

poniedziałek – piątek 7.30 – 11.00

**Spotkania integracyjne dla seniorów
w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. J. Lompy w Katowicach**

Fot. A. Zielińska

Fot. K. Herich